

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio III. De causa peccati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

per quidē minuetur habitas contrario appoſito
creſcente; nunquam tamen totaliter tolletur pp
permanentiā ſubiecti, in quo radicatur talis habilitas
ſicut quantumcumq; calidam creſceret nō tol
leret aptitudinem materiæ primæ; q̄ eſt incorruptibilis
ad formam aquæ. Maniſteſtum eſt autē; q̄ habilitas
naturæ rationalis ad grāiā eſt ſicut potētiæ ſuſ
ſeptiuæ; & q̄ talis habitas naturam rationalem
conſequitur in quātum huiusmodi. Dicitur eſt autē
ſupra; q̄ diminutio huius habitas eſt per appoſi
tionem ꝑriꝑi, dum ſ. creatura rationalis auertitur a
Deo per conuerſionem ad cōtrarium. Vnde, cum
natura rationalis ſit incorruptibilis, & non deſinat
eſſe quantumcumq; peccatum multiplicetur, conſe
quens eſt q̄ habitas ad bonum gratiæ, ſemper di
minuatur per appoſitionem peccati: ita tñ q̄ num
quam totaliter tollatur. & ſic in propoſito dimi
nutione procedit in infinitum per oppoſitum ad oppo
ſitionem: ſicut in continuis eēduerſo appoſitio ſit
in infinitum per oppoſitum ad diuiſionem, dum q̄
vni lineæ ſubtrahitur, alteri apponitur.

Ar. preced.

In corp. art.

D. 107.

Ar. preced.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ ratio illa proce
deret, ſi bonū naturæ diminueretur per ſubtractio
nem, ſicut iam dictum eſt.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ conuerſio & auerſio
hnt ſtatum quō proueniunt in actu, quia nō eſt cō
uerſio uel auerſio actu infinita: non tñ hnt ſtatum
quantum ad id quod eſt in potētia, quia tam merita
q̄ demerita poſſunt in infinitum multiplicari.

AD TERTIVM dicendū, q̄ priuatio q̄ tollit potē
tiā, tollit totaliter habitatem, ſicut cecitas, q̄ tollit
potentiam viſiuam, niſi forte ſm q̄ remanent habi
litas uel aptitudo in radice potentia. i. in eſſentia ani
mæ: priuatio autem, quæ tollit actum non auert habi
litate. & talis priuatio eſt priuatio gratiæ, ſicut
& tenebra, quæ eſt priuatio lucis ab aere, peccatum
autem non eſt ipſa priuatio gratiæ: ſed obſta culum
quoddam, quo gratia priuatur, ut ſupra dictum eſt.

AD QVARTVM dicendum, q̄ ſicut tenebra exclu
dit lucem ſibi oppoſitam, non autem aptitudinem
ad lucem, quæ eſt in aere: ſimiliter per peccatū ex
cluditur gratia, non autem aptitudo ad gratiam.

AD QVINTVM dicendum, q̄ pronitas ad malum
q̄ dñ fomes, non conſequitur naturā, ſicut habitas
ad bonum, ſed conſequitur corruptionem naturæ, q̄
eſt ex culpa. & ideo fomes totaliter per gratiā tolli
potēſt: non autem bonum naturæ per culpam.

AD SEXTVM dicendum, q̄ impoſſibilitas ad gra
tiam q̄ eſt in dānatis, non eſt ex totali ſubtractione
habitatis naturalis ad bonum: ſed ex obſtinatione
voluntatis in malo, & ex immobilitate diuinæ ſen
tentiæ, ne eis in perpetuum gratia apponatur.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ defectus naturalis
aptitudinis non ſic intelligi q̄ tota naturalis aptitu
do deſiciat, ſed quia deſicit a ſua p̄fectione. & ſimili
ter dicendū ad octauum q̄ peccatum non totaliter
ponit extra ſtatum naturæ: ſed extra eiꝑ p̄fectionē.

AD NONVM dicendū, q̄ priuatio non ſolum pri
uat quod eſt: ſed etiam id quod natum eſt eſſe. p̄t
enim aliquis priuari aliquo quod nunquā habuit,
dummodo natus fuiſſet habere. & tamen hoc non
eſt nerum, quod angeli in principio ſuæ creatio
nis gratiam nō habuerunt. Simul enim Deus in eis
condidit naturam, & largitus eſt gratiam, ut Aug.
dicit 12. de ciuit. Dei.

Lib. 12. c. 9. a
medio. to. 5.

AD X. dicendum, q̄ ratio illa procederet, ſi dimi
nutione illa fieret per ſubtractionem partis.

F. **QVAESTIO III. DE CAUSA PECCATI.**
In quindecim articulos diuiſa.

¶ Primo. Ehim queritur, vtrum Deus ſit cauſa pec
cati.

¶ Secundo. vtrum actio peccati ſit a Deo.

¶ Tertio. Vtrum diabolus ſit cauſa peccati.

¶ Quarto. Vtrum diabolus poſſit inducere homi
nes ad peccandum interius perſuadendo.

¶ Quinto. Vtrum omne peccatum veniat ex ſugg
ſtione diaboli.

¶ Sexto. Vtru ignoratia poſſit eſſe cauſa peccati.

¶ Septimo. Vtrum ignoratia ſit peccatum.

¶ Octauo. Vtrum ignoratia excuſet, vel dimi
nuit peccatum.

¶ Nono. Vtrum ſciens ex infirmitate peccet.

¶ Decimo. Vtrum peccatum ex infirmitate ſibi
imputetur homini ad culpam mortalem.

¶ Vndecimo. Vtrum infirmitas alienet vel aggre
uet peccatum.

¶ Duodecimo. Vtrum aliquis poſſit ex malitia, vel
certa ſcientia peccare.

¶ Tertiodecimo. Vtrum grauius peccet qui ex
firmitate peccat quam qui ex malitia.

¶ Quartodecimo. Vtrum omne peccatum ex ne
lita ſit peccatum in ſpiritum ſanctum.

¶ Quintodecimo. Vtrum peccatum in ſpiritum
ſanctum poſſit remitti.

ARTICVLVS PRIMVS.
QVÆSTIO eſt de cauſa peccati. Ex primo
queritur vtrum Deus ſit cauſa peccati
videtur quod ſic. Dicit. n. Apoſt. ad Rom.
1. Tradidit eos Deus in reprobi ſententiam,
vt faciant quæ non conueniunt, vbi dicit glo. Aug.
ſumpta ex lib. de Gratia, & lib. arb. Maniſteſtum eſt
Deum operari in cordibus hominum, inclinatio
voluntates eorum in quodcūque voluerit, ſicut ad
bonum, ſiue ad malum: ſed inclinatio voluntatis ad
malum eſt peccatum: ergo Deus eſt cauſa peccati.
Sed diceretur quod inclinatio voluntatis ad malum
dicitur eſſe a Deo in quātum eſt poena. vnde dicitur
de Dei iudicio loquitur.

I. ¶ 2 Sed contra. Non poteſt eſſe idem ſecundum
poena & culpa, vt ſupra dictum eſt, quia poena ſecun
dum ſuam rationem repugnat voluntati, culpa ſecun
dum ſuam rationem eſt voluntaria. Sed
inclinatio voluntatis pertinet ad rationem volun
tarij. Si ergo Deus inclinat voluntatem in malum
videtur quod & ipſe ſit cauſa culpa, in quantum eſt
culpa.

¶ 3 Præt. Sicut culpa opponitur bono gratiæ: ita
na opponitur bono naturæ: ſed nō impeditur quod
Deus ſit cauſa poenæ per hoc quod eſt cauſa naturæ.
ergo neque impeditur eſſe cauſa culpa: per hoc
quod eſt cauſa gratiæ.

¶ 4 Præt. Quicquid eſt cauſa cauſa eſt cauſa cauſe
t: ſed liberum arbitriū eſt cauſa peccati, cuius cauſa
eſt Deus. ergo Deus eſt cauſa peccati.

¶ 5 Præt. Illud ad quod inclinatur virtus data a Deo
eſt cauſatum a Deo: ſed virtutes quæ dāta a Deo
inclinant ad peccatum, ſicut iracibilibus ad homici
dium & concupiſcibilis ad adulterium. ergo Deus
eſt cauſa peccati.

¶ 6 Præt. Quicquid inclinatur volūtatē ſuam vel
rius, ad malū, eſt eā peccati, puta ſi homo faceret
elecmoſynam inclinatur volūtatē ſuam, vt inter
inañem gloriā: ſed Deus inclinatur volūtatē ſuam
ad malū.

minis malū, utiā dicitur est. ergo est. causa peccati. ¶ 7 Præ. Dion. dicit 4. cap. de Diu. no. quod apud Deum causæ malorum sunt, sed non sunt in Deo otiosa. ergo Deus est causa malorum, inter quæ computantur peccata.

¶ 8 Præ. Aug. dicit in lib. de Natura & Gratia, quod gratia in aia est sicut lux per quam homo bonum operatur, & sine quo bonū operari non potest. Sic ergo gratia est causa meriti. ergo per oppositū, subtrahio gratiæ est causa peccati; sed Deus est q̄ subtrahit gratiam. ergo Deus est causa peccati.

¶ 9 Præ. Aug. dicit 2. Cōfess. Gratia tuæ deputo, quæ cūque mala non feci. Non esset autem imputadum gratiæ, q̄ hō mala non faceret, si carens gratia posset nō peccare, nō ergo peccatū est cā q̄ aliq̄ priuatur grā: sed magis priuatio gratiæ est causa peccati: & sic sequitur ut prius, q̄ Deus sit cā peccandi.

¶ 10 Præ. Omnis laus creature, præcipue Deo debet attribui: sed in laudē viri. iusti dicitur Ecclesiastici 31. q̄ potuit transgredi & non est transgressus. ergo multo magis hoc cōpetit Deo. potest ergo Deus peccare, & per consequens esse causa peccati.

¶ 11 Præ. Philosoph. dicit in 4. Topic. Potest Deus, & studiosus, praua facere, hoc est autem peccare. ergo Deus potest peccare.

¶ 12 Præ. Bene sequitur. Sortes pōt. currere si uult, ergo simpliciter pōt. currere: sed hæc est uera, Deus potest peccare si uult, quia hoc ipsum quod est uelle peccare, est peccare. ergo Deus potest peccare simpliciter: & sic idem quod prius.

¶ 13 Præ. Qui occasione damni dat, damnum dedisse uidetur: sed Deus dedit occasione peccandi homini per præceptum quod dedit, ut dicitur. Ro. 7. ergo Deus est causa peccati.

¶ 14 Præ. Cū malū causetur a bono, uidetur q̄ malū maximū causetur a maximo bono: sed maximū malū est culpa, quæ facit bonū hominē uel angelū, malū. ergo causatur a maximo bono, quod est Deus.

¶ 15 Præ. Eiusdē ē dare dominij & auferre: sed Dei est dare dominium anime sup corpus. ergo & eius est auferre: sed solūmodo per peccatū auert. q̄ spiritui nō subiciatur caro. ergo Deus est cā peccati.

¶ 16 Præ. Quod est causa alicuius nature, est causa motus proprii & naturalis ipsius: sed Deus est causa nature uoluntatis, proprius autem, & naturalis motus uoluntatis est auersio, sicut proprius motus, & naturalis lapidis est descendere, ut Aug. dicit in lib. de Libe. arbi. ergo Deus est causa auersionis, & sic cum in auersione ratio culpæ consistat, uidetur q̄ Deus sit causa culpæ.

¶ 17 Præ. Qui præcipit peccatum, est causa peccati; sed Deus inuenitur præcepisse peccatum, ut dicitur 3. Reg. ut. cum spiritus mendacii dixisset, Egrediar, & ero spiritus mendax in ore Prophetarū, Dominus dixit, Egredere, & fac, & Osē. 1. dicitur quod Dominus præcepit Osē, ut sumeret mulierē fornicariam, & faceret ex ea filios fornicationum. ergo Deus est causa peccati.

¶ 18 Præ. Eiusdē est agere & posse, quia ut dicit Philosoph. cuius est potētia, eius est actio: sed Deus est causa eius, quod est posse peccare. ergo est causa eius, quod est peccare.

SED CONTRA est, quod dicit Augustin. in libro 83. Quæstionum, quod Deo actore non fit homo deterior: sed peccato fit homo deterior. ergo Deus non est actor peccati.

¶ 1 Præ. Fulgentius dicit, quod Deus, non est actor

illius rei, cuius est ultor: sed Deus est ultor peccati, ergo non est actor peccati.

¶ 3 Præ. Deus non est causa nisi eius, quod diligit: quia hoc dicitur Sapient. 11. Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti, eorum quæ fecisti. Odit autē peccatū, sicut illud Sapient. 14. pariter odio sunt Deo impietas & impietas eius. ergo Deus non est actor peccati.

RESPON. Dicendum, q̄ causa peccati est aliquis dupliciter, vno modo, quia ipse peccat: alio modo, quia facit alterum peccare, quorum neutrum Deo cōuenire potest. Quod enim Deus peccare nō potest, manifestum est, & ex communi ratione peccati, & ex propria ratione moralis peccati, quod dicitur culpa. peccatum enim communiter dictum secundum quod in rebus naturalibus & artificialibus inuenitur, ex eo prouenit q̄ aliquis in agendo non attingit ad finem propter quem agit, quod contingit ex defectu actiui principij, sicut si Grammaticus nō recte scribat, contingit ex defectu artis, si tamen recte scribere intendit: & q̄ natura peccet in formatione animalis, sicut cōtingit in partibus monstruosis, cōtingit ex defectu actiue uirtutis in femine. peccatum uero secundum q̄ proprie in moralibus dī, habet rationem culpæ, & prouenit ex eo q̄ uoluntas deficit a debito fine, per hoc q̄ in finem indebitum tendit. In Deo autem neq; actiui principij potest esse deficiens, eo q̄ eius potentia est infinita: nec eius uoluntas potest deficere a debito fine, quia ipsa eius uoluntas, quæ est etiam eius natura est bonitas summa, quæ est ultimus finis & prima regula omnium uoluntatum; unde naturaliter eius uoluntas inhaeret summo bono, nec potest ab eo deficere, sicut nec alicuius rei appetitus naturalis deficere potest, quin appetat suum bonum naturale. Sic ergo Deus causa peccati esse non potest, eo q̄ ipse peccet. Similiter etiam non potest esse causa peccati, eo q̄ alios faciat peccare. peccatum enim prout nunc de peccato loquimur, consistit in auersione uoluntatis creatæ ab ultimo fine. Impossibile est autē q̄ Deus faciat uoluntatem alicuius ab ultimo fine auerti, cum ipsemet sit ultimus finis. Quod enim cōmuniter inuenitur in omnibus agentibus creatis, oportet q̄ hoc habeat ex imitatione primi agentis, quod dat omnibus suam similitudinem secundum q̄ capere possunt, prout Dion. dicit in 9. c. de diu. nomi. Vnum quodque autem agens creatum inuenitur per suam actionem, alia quodammodo ad se ipsum attrahere, assimilando ea sibi: uel per similitudinem formæ, sicut cum calidum calefacit: uel conuertendo alia ad finem suum, sicut homo per præceptum alios mouet ad finem quem intēdit. Est ergo hoc Deo conueniens q̄ omnia ad seipsum conuertat, & per consequens q̄ nihil auertat a seipso.

Ipse autē est summum bonum. Unde nō potest esse causa auersionis uoluntatis a summo bono, in quo ratio culpæ consistit, prout nunc loquimur de culpa. Impossibile est ergo q̄ Deus sit causa peccati.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ Deus dī tradere aliquos in reprobū sensum, uel inclinare uoluntates in malum, non quidem agendo uel mouendo, sed potius deserendo uel non impediendo: sicut si aliquis non daret manū cadenti, diceretur esse causa casus illius. Hoc autem Deus ex iusto iudicio facit, q̄ aliquibus auxilium non præstat ne cadant. & per hoc etiam patet solutio ad SECUNDVM.

AD TERTIVM dicendū, q̄ pēna opponitur cuidā particulari bono. Non est autē cōtra rationem summi

mi

mi

mi

mi

mi

mi

mi

mi

mi

1.2. q. 89. art.

Cap. 9. non precula.

D. 287.

mi boni auferre aliquod particulare bonum, cum particulare bonum auferatur per appositionem aliterius boni, quod interdum est melius: sicut forma aquae auferatur per appositionem formae ignis. & similiter bonum naturae particularis auferatur per penam: per appositionem melioris boni: per hoc, scilicet quod Deus ordinem iustitiae rebus statuit: sed malum culpa est per auersionem a summo bono, a quo summum bonum auertere non potest. unde Deus potest esse causa poenae, sed non causa culpe.

AD QVARTVM dicendum, quod effectus causati in quantum est causati, reducitur in causam. Si autem aliquid procedat a causato, non secundum quod est causatum, hoc non oportet in causam reduci. Sicut motus tibiae causatur a virtute motiua animalis, quae tibiam mouet: sed obliquitas ambulationis non prouenit a tibia secundum quod est mota a virtute motiua: sed secundum quod deficit a suscipiendo influxum motiuae virtutis per suum defectum: & ideo claudicatio non causatur a virtute motiua. Sic ergo peccatum causatur a libero arbitrio secundum quod deficit a Deo: unde non oportet quod Deus sit causa peccati, licet sit causa liberi arbitrii.

AD QVINTVM dicendum, quod peccata non proueniunt ex inclinatione irascibilis, aut concupiscibilis: secundum quod sunt a Deo instituta, sed secundum quod deficiunt ab ordine institutionis ipsius: sic enim sunt instituta in homine, quod rationi subiaceat, unde quod praeter ordinem rationis ad peccatum inclinante: hoc non est a Deo.

AD SEXTVM dicendum, quod ratio illa non procedit, quia Deus non inclinat voluntatem ad malum agendum, vel mouendo: sed gratiam non apponendo, ut dictum est.

AD SEPTIMVM dicendum, quod causa malorum sunt particularia bona, quae deficere possunt: huiusmodi autem particularia bona sunt apud Deum, sicut effectus apud causam in quantum sunt bona: & pro tanto dicuntur causa malorum apud Deum esse: non quia ipse sit causa malorum.

AD OCTAVVM dicendum, quod Deus quantum est in se, omnibus se communicat pro captu eorum: unde quod res aliqua a participatione bonitatis ipsius deficiat, est ex hoc quod in ipsa inuenitur aliquod impedimentum participationis diuinae. Sic ergo quod gratia alicui non apponatur, non est causa ex Deo, sed ex hoc quod ipse cui gratia apponitur impedimentum gratiae praestat, in quantum aueritur a non auerente se lumine, ut Dionysius dicit.

AD NONVM dicendum, quod aliter loquendum est de homine secundum statum naturae conditae, & aliter secundum statum naturae corruptae: quia secundum statum naturae conditae homo nihil habet impelles ad malum, licet bonum naturae non sufficeret ad gloriae consecutionem, & ideo indigebat auxilio gratiae ad merendum, non autem indigebat ad peccata vitandum, quia per hoc quod naturaliter acceperat, poterat stare. sed in statu naturae corruptae habet impelles ad malum, & ideo indiget auxilio gratiae ne cadat. & secundum hunc statum Augustinus diuinae gratiae deputat quaecunque mala non fecit: sed hic status ex precedenti culpa prouenit.

AD X. dicendum, quod aliquid potest esse laudabile inferiori, quod ad laudem superioris non pertinet: sicut esse furibundum, est laudabile in cane, non autem in homine, ut Dionysius dicit. & similiter non transgredi cum possit pertinere ad laudem hominis: sed deficit a laude diuina.

AD XI. dicendum, quod verbum illud Philosophi intelligitur non de eo, qui est Deus per naturam: sed de his qui dicuntur dii, vel secundum opinionem, ut dii gentium, vel per participationem, ut homines supra humanum modum virtuosius, quibus attribuit heroicam seu diuinam virtutem in 7. Ethico. Vel potest dici

ei secundum quosdam, quod Deus dicitur potest praua facere, quia potest si vult.

AD XI. dicendum, quod istius conditionalis. Sicut potest currere si vult, antecedens est positio: & ideo sequitur possibilitas consequentis: sed in tali conditionali, Deus potest peccare si vult, antecedens est impossibile: non enim potest Deus peccare malum, & ideo non est simile.

AD XII. dicendum, quod duplex est occasio peccandi: accepta. praecipuum autem est occasio peccandi non quidem data a praecipiente: sed accepta ab eo cui praecipit datur. unde & Apostolus significat dicitur. Occasione accepta peccatum per mandatum, &c. Deinde occasio dari peccandi, quod fit aliquid minus rectum ex quo per exemplum alii prouocatur ad peccandum. Si autem aliquis faciat rectum opus, & alius inde prouocetur ad peccandum, non erit occasio peccandi: sicut cum Pharisei scandalizabant in doctrina Christi. Mandatum autem erat sanctum, & iustum ut dicitur ad Roma. 7. Unde Deus praecipiendo dedit occasiorem peccandi: sed homo accepit.

AD XIII. dicendum, quod si bonum in quantum bonum esset causa mali, sequeretur quod maximum bonum esset causa maximum mali: sed bonum est causa mali in quantum est deficiens. Unde quanto est magis bonum, tanto minus est causa mali.

AD XV. dicendum, quod auferre spiritum dominum super carnem, est contra naturalem iustitiae ordinem: & hoc Deo conuenire non potest, qui est spiritus iustus.

AD XVI. dicendum, quod motus auersionis dicitur proprius, & naturalis voluntatis secundum naturam naturae corruptae: non autem secundum naturam naturae conditae.

AD XVII. dicendum, quod id quod dicitur, Egreget & fac. non est intelligendum per modum praecipiente sed per modum permissionis, sicut & quod dicitur ad Iudaeos. Quod facis fac citius, eo modo loquendo quod permissio Dei dicitur eius voluntas. Quod uero dicitur ad Oleeam. Accipe tibi mulierem fornicariam, &c. intelligitur secundum modum praecipiente sed praecipiente diuinum facit, ut non sit peccatum, quod auerteret peccatum. potest enim Deus, ut Bernardus dicit, dispensare in praecipiente secundae tabulae, quod homo immediate ordinatur ad proximum: non enim proximi est quoddam bonum particulare. Non autem potest dispensare in praecipiente prima tabulae, per quam homo ordinatur in Deum, quod seipso alios non potest auertere. Non enim potest negare seipsum, ut dicitur 2. ad Thimotheum. 2. quamuis dicant quod ea quae dicuntur de Oleea, sunt mandata contigisse in uisione prophetica.

AD XVIII. dicendum, quod ex uerbo illo Philosophi intelligitur quod idem est quod potest agere, & agit, non autem quod quicquid sit causa potest sit etiam causa actus.

ARTICVLVS II. Vtrum actio peccati sit a Deo.

SECUNDO queritur utrum actio peccati sit a Deo & uideatur quod non. homo enim non dicitur esse causa peccati, nisi quia est causa actionis peccati: & ideo ad malum intendens operatur, ut Dionysius dicit ad diuini nom. Sed Deus non est actor peccati, ut dictum est. ergo non est causa actionis peccati. Praeterea. Quicquid est causa alicuius est causa conuenientis ei secundum rationem suae speciei. Sicut aliquid est causa Sortis, sequitur quod sit causa hominis: sed quidam actus sunt qui ex sua specie habent

In corp. art.

4. de diu. no. circa finem.

112. consuet. 1. 7. tom. 1.

Ca. 4. de diu. no. 8. not. med. illius.

Li. 7. in principio tom. 3.

quod sunt peccata. Si ergo actio peccati sit a Deo, sequitur, quod peccatum sit a Deo.

¶ 3. Prat. Oe qd est a Deo, est res aliqua; actus autē peccati nō est res aliqua, ut Aug. dicit in lib. de Perfectione iustitiae. ergo actus peccati non est a Deo.

¶ 4. Prat. Actus peccati est actus liberi arbitrii, quod ideo dicitur liberū, quia seipsum mouet ad agēdū: sed omne id cuius actio causatur ab alio, mouetur ab illo. & sic non mouetur a seipso, nec est liberū, actus ergo peccati non est a Deo.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 3 de Trini. q. voluntas Dei est causa omnium specierum, & motionum: sed actus peccati est quidam motus liberi arbitrii. ergo est a Deo.

RESPON. Dicendū, q. apud antiquos circa hoc erat duplex opinio. Quidam. n. dixerunt antiquitus actionem peccati non esse a Deo. attendentes ad ipsam peccati deformitatem, quā a Deo non est. Quidam vero dixerūt actionem peccati esse a Deo attendentes ad ipsam essentiam actus. quam oportet ponere a Deo esse, duplici ratione. Primo quidem ratione communi, quia cum ipse Deus sit ens per suam essentiam quia sua essentia est suum esse, oportet q. omne quod quocumque modo est, deriuetur ab ipso. Nihil. n. aliud est, quod sit suum esse: sed omnia dicuntur entia per quandam participationem. Omne autem quod per participationem deriuatur ab eo quod est per essentiam; sicut omnia ignita deriuantur ab eo quod est per essentiam ignis. Manifestum est autem q. actio peccati est quoddam ens, & in predicamento entis positū. unde necesse est dicere q. sit a Deo. secūdo autem idem patet ratione speciali. Necesse est. n. oēs motus secundarum causarum causari a primo mouente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur a motu caeli. Deus autē est primus mouens respectu omnium motū, & spiritalium, & corporaliū, sicut corpus celeste est principiu oīum motū inferiorum corporum. Vñ cū actus peccati sit quidā motus liberi arbitrii, necesse est dicere, q. actus peccati in quantum est actus, sit a Deo: sed in attendendum est q. motus primi mouentis, non recipit uniformiter in omnibus mobilibus: sed in uoquo que secundum proprium modum. Alio enim mō causatur a motu caeli motus corporum inanimatorū, quā non mouent seipsa, & alio mō motus animalū, quā mouēt seipsa. Rursūq; alio modo cōsequitur ex motu celi pullulatio plātae, in qua virtus generatiua nō deficit, sed producit perfectum germen. alio modo pullulatio plantae cuius uirtus generatiua est debilis, & producit germen inutile. Cū. n. aliquid est in debita dispositione ad recipiendū motionem primi mouentis, sequitur actio perfecta secundū intētionem primi mouentis: sed si non sit in debita dispositione, & aptitudine ad recipiendū motionem primi mouentis, sequitur actio imperfecta. & tūc id quod est ibi actionis, redutitur ad primū mouens, sicut in causam. quod autem est ibi defectu, non redutitur in primū mouens, sicut in causam, quia talis defectus cōsequitur in actione ex hoc, q. agens deficit ab ordine primi mouentis, ut dictū est. Sicut quicquid est de motu i claudicatione, est ex uirtute motiua aīalis: sed quicquid est ibi de defectu, nō est a uirtute motiua, sed a tibia, secūdū q. deficit ab opportunitate mobilitatis a uirtute motiua. Sic ergo dicendum, q. cum Deus sit primū principiu motionis omnium, quādam sic

A mouentur ab ipso, & etiam ipsa seipsa mouent, sicut quae habent liberum arbitrium: quae si fuerint in debita dispositione & ordine debito ad recipiendū motionē, quā mouētur a Deo, sequitur bonē actiōnes, quae rōtāliter reducuntur in Deum, sicut in causam. Si autē deficient a debito ordine, sequitur actio inordinata, quae est actio peccati. & sic id quod est ibi de actione, reducitur in Deum sicut in causam: quod autem est ibi de inordinatione vel deformitate, non habet a Deo causam: sed solum liberum arbitrium. Et propter hoc dicitur q. actio peccati est a Deo, sed peccatum non est a Deo.

B AD PRIMVM ergo dicēdum, q. homo qui peccat, licet per se nō velit deformitatem peccati: tamen deformitas peccati aliquo modo cadit sub uoluntate peccatis, dum. s. magis eligit deformitatem peccati incurrere, q. ab actu cessare: sed deformitas peccati nullo modo cadit sub uoluntate diuina, sed consequitur ex hoc, q. liberum arbitrium recedit ab ordine uoluntatis diuinae.

AD SECVDVM dicēdū, q. deformitas peccati nō cōsequitur specie actus secundum q. est in genere natura, sic autem a Deo causatur: sed cōsequitur specie actus secundum q. est moralis, prout causatur ex libero arbitrio, sicut in alia quāstione dictum est.

AD TERTIVM dicēdū, q. ens & res simpliciter dicitur de substantia, de accidentibus autem secundum q. d. & secundum hoc Aug. dicit actus non esse res.

AD QVARTVM dicēdū, q. cum dicitur aliquid mouere seipsum, ponitur idem esse mouens & motū: cū autē dicitur q. aliquid mouetur ab altero, ponitur aliud esse mouens, & aliud motū. Manifestū est autē, q. cum aliquid mouet alterum, nō ex hoc ipso q. est mouens, ponitur q. est primū mouens. unde non excluditur q. ab altero moueatur, & ab altero hēat similiter hoc ipsum q. mouet. Similiter cū aliquid mouet seipsum, nō excluditur q. ab alio moueatur, a quo hēat hoc ipsum, q. seipsum mouet. & sic non repugnat libertati, quod Deus est causa actus liber. arbit.

D ARTICVLVS III.

Utrum diabolus sit causa peccati.

TERTIO quæritur, utrum diabolus sit causa peccati. & uidetur quod sic. Dicitur enim Sapient. 1. Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum: sed mors consequitur ex peccato. ergo diabolus est causa peccati.

¶ 1. Prat. Peccatū in affectu cōsistit: sed Aug. dicit 4. de Tri. q. diabolus sup societati malignos affectus inspirat. & Beda dicit sup Actus Apostolorū, q. aīam i affectū malitię trahit. ergo diabolus est cā peccati.

¶ 2. Prat. Infernus natū est a superiori moueri: sed sicut intellectus hoīs ordine natura est infra intellectum angelicū, ita uoluntas humana est infra uoluntatē angelicā semp. n. uirtus appetitiua pportionatur apprehensiuā. ergo angelus malus per suā malam uoluntatem potest mouere uoluntatem hominis ad malum. & sic potest esse causa peccati.

¶ 3. Prat. Ido. dicit in lib. de Summo bono, q. diabolus corda hominum occultis cupiditatibus urit: sed radix omnium malorum est cupiditas, ut dicitur primę ad Thim. vlti. ergo uidetur quod diabolus possit esse causa peccati.

¶ 4. Prat. Omne quod se hēt ad utrumlibet, indiget aliquo determinante ad hoc, q. exeat in actum: sed liberum

D. 435.

D. 784.

Ar. precedi & q. 2. art. 2. & 3.

Loco citato in arg.

Li. 4. cap. 12. circa princ.

Ca. 4. act. sup illud, cur cētant uos facthanas. refert id Magister sent. dist. 8. libri 2.

Li. 3. cap. 9 a medio.

procl. principio rom. 7.

3. 4. d. r. medium

461.

preced.

liberum arbitriū hominis ad vtrumlibet se habet, f. ad bonum & malum. ergo ad hoc q̄ exeat in actum peccati, indiget q̄ ab aliquo determinetur ad malum. Maxime autem hoc videtur fieri a diabolo, cuius voluntas est determinata ad malum, ergo videtur quod diabolus sit causa peccati.

Ench. c. 23. in fine 19. j.

¶ 6 Præter. Aug. dicit in Enchi. q̄ causa peccati est voluntas mutabilis, primo quidem angeli, deinde vero hominis: sed primum in quolibet genere est causa eorum quæ sunt post. ergo videtur q̄ mala voluntas diaboli sit causa mala voluntatis hominis.

¶ 7 Præter. In cogitatione peccatum consistit, unde dicitur Isaiæ 1. Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: sed diabolus potest causare in nobis cogitationes, vt videtur, quia vis cogitativa est potentia corporali organo alligata, diabolus autem potest corpora immutare. ergo videtur quod diabolus possit esse directe causa peccati.

29. de ci. Dei c. 4. tom. 5.

¶ 8 Præter. Aug. dicit. q̄ nonnullum vitium est, cum caro concupiscit aduersus spiritum: sed hanc concupiscentiam, vt videtur, potest diabolus causare, quia vis concupiscibilis est actus organi corporalis. ergo videtur quod directe possit esse causa peccati.

Lib. 12. c. 7. circa modum 2.

¶ 9 Præter. Aug. dicit super Gene. ad literam, q̄ quando sic species rerum præsentantur homini, vt non discernantur a rebus, sequitur inordinatio in carne: hoc autem dicit fieri posse spirituali virtute angeli boni vel mali. Inordinatio autem, quæ est in carne: non est sine peccato. ergo videtur quod diabolus possit esse directe causa peccati.

¶ 10 Præter. Com. in 11. Met. inducit verba Themistij dicentis, q̄ natura inferior agit, quasi memorata a superioribus causis: sed causa superiores sunt proprie & directe causa eius, quod agit ab inferioribus causis. quod ergo potest commemorare aliquid inferiori agenti, videtur quod sit causa actus eius: sed diabolus potest commemorare aliquid homini unde mouetur ad peccandum. ergo videtur q̄ diabolus possit esse directe causa peccati.

In li. 7. moralium c. 8.

¶ 11 Præter. Philof. 3. Ethic. endimice inquit quid sit principium operationis in anima, & ostendit quod oportet esse aliquid extrinsecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquam causam: incipit enim homo operari, quia vult: incipit autem velle quia præconscientur. Si autem præconscientur propter aliquod consilium præcedens, aut est procedere in infinitum, aut oportet ponere aliquid principium extrinsecum, quod primo mouet hominem ad consiliandum: nisi forte aliquis dicat q̄ hoc est a fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos. hoc autem principium in bonis quidem dicit esse Deum, qui non est causa peccati, vt supra ostensum est. cum ergo homo incipiat agere, velle, & consilium ad peccandum, videtur quod oporteat huius esse aliquam extrinsecam causam, quæ non potest esse alia, nisi diabolus. Ipse ergo est causa peccati.

Ar. 1. & 2. huius quali.

¶ 12 Præter. Cuiuscūq; potestati subiacet motiū, ei potestati subiacet & motus, q̄ a motiū causat: motiū autem voluntatis est aliquid apprehensum per sensum vel intellectum, quorum vtrumq; subiacet potestati diaboli. dicit. n. Aug. in lib. 83. Questionū. Serpit hoc malum. s. quod est a diabolo, per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat coloribus, adheret sonis, latet in ira, in fallacia sermonis, odoribus se subiecit, infundit saporibus, & quibusdā nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. ex-

Quest. 12. in princ. com. 4.

go in potestate diaboli est quod moueat voluntatem: & ita directe est causa peccati.

¶ 13 Præter. diabolus emit hominem propter peccatum secundū illud Isaiæ 1. Ecce iniquitatis vestrae mundati estis: sed emptor dat pretium venditori: ergo peccatum in homine causatur a diabolo.

¶ 14 Præter. Hierony. dicit, q̄ sicut Deus est perfectio boni, ita diabolus est perfectio mali, licet in homine sint quædam incentiua vitiorū: sed Deus est per se causa bonorum nostrorum. ergo videtur q̄ diabolus etiam sit directe causa peccatorum nostrorum.

¶ 15 Præter. Sicut angelus bonus se habet ad bonum, ita malus angelus ad malū: sed angelus bonus reducit homines ad bonū, quia sicut Dion. dicit. Lex diuinitatis est, vltima p̄ media reducere. ergo videtur q̄ malus angelus possit reducere hominē ad malum & ita videtur quod diabolus sit causa peccati.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. 83. Questionū. quod ad hominis uoluntatem causatur prauationis eius redit, siue aliquo siue nullo modo deprauatus sit: sed homo deprauatur per peccatum. ergo causa peccati hominis non est diabolus sed voluntas humana.

¶ 2 Præter. Augustin. dicit in lib. de Lib. arbitrii. non est aliquid causa peccati humani: sed quibus est causa suæ malitiæ.

¶ 3 Præter. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit: sed diabolus non potest liberum arbitrium hominis mouere, hoc enim libero arbitrio reque- ret. non est ergo diabolus causa peccati.

RESPON. Dicendū. q̄ causa aliquid mouens multipliciter dicitur, quandoque enim dicitur causa, quod est disponens, uel qd̄ est consilians, uel quod est præcipiens: quæque uero dicitur causa id, quod est perficiens, & hæc proprie & vere causa dicitur, quæ causa est ad quæ sequitur effectus. Ad actionem tem perficientis statim effectus sequitur, nõ autem ad actionem disponētis, uel cõsulentis, uel imperantis. Suafio enim non cogit inuitum, vt Aug. dicit in lib. 83. Questionū. Sic ergo dicendum est q̄ diabolus humani peccati causa esse potest per modum disponētis, uel p̄sudentis interius, aut exterius etiam per modum præcipientis, ut apparet in his, se manifeste diabolo subdiderunt: sed per modum perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim in formis producendis, causa perficiens est, ex cuius actione directe cõsequitur forma, ita in actibus perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim recte inclinatur ad agendum: peccatū autem nõ forma, sed actus. illud ergo per se potest esse causa peccati, quod potest directe mouere uoluntatem ad actum peccati. Est autem considerandum q̄ quod dicitur ad aliquid inclinari d̄ dupliciter. Vno modo exteriori: alio modo, ab interiori. Ab exteriori d̄, sicut ab obiecto apprehenso: nam bonū apprehensum mouere dicitur uoluntatē, & per hunc modum d̄ mouere consilians, uel suadens, in quantum facit apparere aliquod esse bonum. Ab interiori autem mouetur voluntas, sicut ab eo quod præcipit ipsam uoluntatis actum. Obiectum autem præcipit uoluntati, nõ ex necessitate mouet uoluntatem licet intellectus ex necessitate assentiat interiori postea ueritati, cuius diuersitatis ratio est, quia intellectus quàm uoluntas ex necessitate tenet illud, quod naturaliter ordinatur: naturale enim assentit principiis primis naturaliter notis, nec potest

In li. 7. moralium c. 8.

liberum arbitrium non potest liberum arbitrium hominis mouere, hoc enim libero arbitrio reque- ret. non est ergo diabolus causa peccati.

RESPON. Dicendū. q̄ causa aliquid mouens multipliciter dicitur, quandoque enim dicitur causa, quod est disponens, uel qd̄ est consilians, uel quod est præcipiens: quæque uero dicitur causa id, quod est perficiens, & hæc proprie & vere causa dicitur, quæ causa est ad quæ sequitur effectus. Ad actionem tem perficientis statim effectus sequitur, nõ autem ad actionem disponētis, uel cõsulentis, uel imperantis. Suafio enim non cogit inuitum, vt Aug. dicit in lib. 83. Questionū. Sic ergo dicendum est q̄ diabolus humani peccati causa esse potest per modum disponētis, uel p̄sudentis interius, aut exterius etiam per modum præcipientis, ut apparet in his, se manifeste diabolo subdiderunt: sed per modum perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim in formis producendis, causa perficiens est, ex cuius actione directe cõsequitur forma, ita in actibus perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim recte inclinatur ad agendum: peccatū autem nõ forma, sed actus. illud ergo per se potest esse causa peccati, quod potest directe mouere uoluntatem ad actum peccati. Est autem considerandum q̄ quod dicitur ad aliquid inclinari d̄ dupliciter. Vno modo exteriori: alio modo, ab interiori. Ab exteriori d̄, sicut ab obiecto apprehenso: nam bonū apprehensum mouere dicitur uoluntatē, & per hunc modum d̄ mouere consilians, uel suadens, in quantum facit apparere aliquod esse bonum. Ab interiori autem mouetur voluntas, sicut ab eo quod præcipit ipsam uoluntatis actum. Obiectum autem præcipit uoluntati, nõ ex necessitate mouet uoluntatem licet intellectus ex necessitate assentiat interiori postea ueritati, cuius diuersitatis ratio est, quia intellectus quàm uoluntas ex necessitate tenet illud, quod naturaliter ordinatur: naturale enim assentit principiis primis naturaliter notis, nec potest

eorum contrariis assentire, & similiter uoluntas naturaliter uult & ex necessitate beatitudinem, nec aliquis potest uelle miseriam, unde in intellectu cōtingit, q̄ ea quæ necessariam coherentiam habent cum primis principiis naturaliter cognitis, ex necessitate mouent intellectum, sicut conclusiones demonstratæ, q̄si apparent, q̄ si negentur, oportet negari prima principia, ex quibus ex necessitate consequuntur. Si uero sint aliqua conclusiones, quæ non necessariam coherentiam habeant cū primis principiis naturaliter notis, sicut contingentia, & opinabilia, non cogitur his intellectus assentire. Similiter etiam neque necessariis, quæ necessario cōnectuntur primis principiis, ex necessitate assentit, antequam huiusmodi necessariam connexionem cognoscat. Sic ergo v̄ & circa uoluntatem, q̄ uoluntas ad nihil ex necessitate mouetur, quod non appareat habere necessariam connexionem cum beatitudine, quæ est naturaliter uolita. manifestum est autem, q̄ huiusmodi particularia bona non habent necessariam connexionem cum beatitudine: quia sine quolibet eorum potest homo esse beatus unde quantumcumque homini proponatur aliqd̄ eorum ut bonum, uoluntas non ex necessitate in illud tendit. Bonum autē perfectum, quod est Deus, necessariam quidem connexionem habet cum beatitudine hominis, quia sine eo nō potest homo esse beatus. uerumtamen necessitas huius connexionis non manifeste apparet hōi in hac uita, quia Deum per essentia non uidet. & ideo etiam uoluntas hominis in hac uita, non ex necessitate Deo adheret: sed uoluntas eorū qui Deum per essentiam uident, manifeste cognoscūt ipsum esse essentia bonitatis & beatitudinis hōis, non potest Deo non inhære: sicut nec uoluntas nostra potest beatitudinē non uelle. Patet ergo, q̄ obiectum non ex necessitate mouet uoluntate. & ideo nulla persuasio ex necessitate mouet hominē ad agendum. Relinquitur ergo q̄ causa perficiens & propria uoluntarij actus sit solum id, qd̄ operatur interius: hoc autem nihil aliud esse potest quam ipsa uoluntas, sicut causa secundā, & Deus sicut causa prima. Cuius ratio est, quia actus uoluntatis nihil est aliud, quam inclinatio quæ dā uoluntatis in uoluntate: sicut & appetitus naturalis nihil est aliud, q̄ inclinatio naturæ ad aliquid. Inclinatio autem naturæ est & a forma naturali, & ab eo quod dedit formam. unde dicitur q̄ motus ignis sursum est ab eius leuitate, & a generante quod talem formam creauit. Sic ergo motus uoluntatis directe pcedit a uoluntate, & a Deo, qui est uoluntatis causa, qui solus in uoluntate operatur, & uoluntate inclinare potest in quodcumque uoluerit. Deus autē nō est causa peccati, ut supra ostensum est. Relinquitur ergo q̄ nihil aliud sit directe causa peccati humani, nisi uoluntas. Sic ergo manifestum est, q̄ diabolus non est proprie causa peccati: sed per modum persuadentis tantum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ motus intrauit in orbem terrarum per inuidiam diaboli, in quantum persuasit primo homini peccatum.
AD SECVNDVM dicendum, q̄ diabolus dicitur inspirare homini affectū malignū, uel etiam trahere animā in affectum malitiæ per modum persuadentis.
AD TERTIVM dicendum, q̄ inferius natū est moueri a superioris, sicut passiuū ab actiuo per exteriorem immutationē, ut aer ab igne. Exterior autem immutatio non infer necessitatē uoluntati, ut ostensum est.

A Vnde diabolus quāuis ordine naturæ sit supra animam humanam, non tamen ex necessitate potest uoluntatem eius mouere: & sic non est proprie causa peccati. Nam proprie causa dicitur, ad quam ex necessitate sequitur aliquid.

AD QVARTVM dicendum, q̄ diabolus dicitur urere corda hominum cupiditatibus, persuadēdo. **AD QVINTVM** dicendum, q̄ uoluntas cū sit ad uerūlibet, per aliquid determinatur ad unū. s. p̄ cōsiliū rōnis. nec oportet hoc esse per aliquod agēs extrinsecum.

AD SEXTVM dicendum, q̄ peccatum angeli, & hominis non habent ordinem naturæ adinuicem, sed solum ordinem temporis: accidit enim quod diabolus peccauit antequam homo, & potuisset econuerso accidere. unde non oportet, quod peccatum diaboli sit causa peccati hominis.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ in cogitationibus non est peccatum, nisi secundum quod per eas aliquis inclinatur ad malum, uel retrahitur a bono, quod remanet in lib. arb. uoluntatis, quecumque cogitationes insurgant, unde nō oportet si aliquid est causa cogitationis, quod sit causa peccati.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ concupiscētia carnis, cōtra spiritum est actus sensualitatis, in qua potest esse peccatum secundum q̄ motus eius potest impediri, uel refranari ratione. unde si motus sensualitatis insurgat ex aliqua transmutatione corporali, ratione actualiter resistente, quod est in arbitrio uoluntatis, nullum est ibi peccatum. unde patet quod in arbitrio uoluntatis positum est omne peccatum.

AD NONVM dicendum, q̄ hoc q̄ rerū spēs uel similitudines nō discernantur a rebus ipsis, cōtingit ex hoc q̄ uis altior quæ iudicare & discernere potest, ligatur: sicut propter motum digitorum unū apparet duo secundum tactum, nisi alia potestia cōtradicat, puta, uisus. Sic ergo cum offeruntur imaginariæ similitudines inhæretur eis, quasi rebus ipsis: nisi sit aliqua alia uis quæ cōtradicat, puta, sensus aut ratio. Si autē sit ligata ratio, & sensus sopitus, inhæretur similitudinibus sicut ipsis rebus, ut in uisus dormienti accidit, & in freneticis. Sic ergo demones facere possunt, ut hōies nō discernant species a rebus, in quantum Deo permittente perturbant interiores vires sensitivas, quibus perturbatis, ligatur uisus rōnis humanæ, quæ indiget prædictis uiribus ad suum actum, sicut patet in arreptitijs. ligato autem uisus rōnis nihil imputatur homini ad peccatū, sicut nec bestię. Unde secundum hoc diabolus non erit causa peccati, etiam si sit causa actus, qui alias esset peccatum.

AD X. dicendum, q̄ natura inferior a causis superioribus ex necessitate mouetur. & ideo causæ superiores a quibus natura inferior dicitur rememorata, proprie & directe sunt causa naturalium effectuum: sed cōmemoratio diaboli non ex necessitate mouet uoluntatem, & ideo non est simile.

AD XI. dicendum, q̄ Deus est uniuersale principij cuiuslibet consilij & uoluntatis, & actus humani, sicut supra dictum est: sed quod error & peccatum & deformitas accidat in cōsilio, uoluntate & actione humana, hoc prouenit ex defectu hominis. Nec oportet huius aliam extrinsecam causam assignare.

AD XII. dicendum, q̄ apprehensum nō mouet uoluntatem ex necessitate, sicut ostensum est. & ideo quantumcumq; apprehensum per sensum, uel intellectum subiaceat diaboli potestati, non tamen sufficienter potest uoluntatem mouere ad peccatum.

AD XIII. dicendum, q̄ diabolus dat homini peccatum

D. 1203

In corp. art.

In corp. art.

catum per modum persuadentis. Ad XIII. dicendum, quod similitudo illa non atre dicitur quantum ad omnia: Deus enim est actor bonorum nostrorum operum, & sicut exterius persuadens, & sicut interius mouens. Diabolus autem non est causa peccati: nisi sicut exterius persuadens, ut ostensum est.

In corp. art.

Ad XV. dicendum, quod angelus bonus reducit hominem in Deum, non quidem directe mouendo voluntatem: sed per modum persuadentis. & sic etiam diabolus inclinat ad peccatum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum diabolus possit inducere hominem ad peccandum interius persuadendo.

QVARTO queritur, utrum diabolus possit inducere hominem ad peccandum interius persuadendo, & videtur quod non. Omne n. agens a proposito cognoscit suum effectum: sed diabolus internas cogitationes non potest videre, ut dicitur in lib. de Eccles. dogmatibus. ergo non potest interius persuadere, cogitationes interiores causando.

Cap. 81. prin. tom. 3. Inter opera August.

¶ 2 Præ. Formæ nobiliori modo sunt in viribus inferioribus, quæ in materia corporali: sed diabolus non potest imprimere formas in materia corporali, nisi forte per aliqua semina naturalia adhibita, quæ materia corporalis non obedit ad nutum transgressoribus angelis, ut Aug. dicit in 3. de Trin. ergo non potest imprimere formas in viribus interioribus.

Lib. 3. cap. 8. tom. 3.

¶ 3 Præ. Philo. probat in 7. Met. quod formæ, quæ sunt in materia, non causantur a formis quæ sunt extra materiam, sed a formis quæ sunt in materia: sicut forma carnis & ossis causat a formis, quæ sunt in his carnibus & in his ossibus. Formæ autem virium sensitiuarum, sunt receptæ in organo corporali, ergo non possunt causari a diabolo, qui est substantia immaterialis.

Lib. 7. cõ. 28. tom. 3.

¶ 4 Præ. Operari præter ordinem naturæ est eius solus, scilicet Dei, qui ordinem naturæ instituit: sed ordo quidem naturalis est actuum interiorum virium animæ. Nam phantasia est motus factus a sensu secundum actum, ut dicitur in 3. de Anima & sic ulterius procedendo vna potentia mouetur ab alia, ergo diabolus non potest interiores motus, vel actus virium animæ causare: nisi hoc procedat a sensu.

Lib. cõ. 16. tom. 3.

¶ 5 Præ. Operationes vitæ producuntur ab interiori principio: sed omnes actus interiorum virium sunt quedam operationes vitæ, ergo non possunt causari a diabolo: sed solum ab interiori principio.

¶ 6 Præ. Eiusdem effectus non est, nisi eadem causa secundum speciem, sed actus interiorum virium causantur a sensu. Non ergo eadem actione secundum speciem possunt causari a diabolo.

¶ 7 Præ. Vis sensitiva est dignior, quæ vis nutritiva: sed diabolus non potest causare actum virtutis nutritivæ, ut formet carnem aut os, ergo diabolus non potest causare actum alicuius interiorum virium animæ.

SED CONTRA est, quod diabolus non solum visibiliter: sed et invisibiliter hominem tentare dicitur. quod non esset, nisi aliquid interius homini persuaderet, ergo diabolus interius incitat ad peccandum.

Ar. preced.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, diabolus non potest esse causa peccati humani, sicut directe mouens hominis voluntatem: sed solum per modum persuadentis, persuadet autem aliquid homini dupliciter, visibiliter & invisibiliter. Visibiliter qui-

F de, sicut cum in aliqua specie homini sensibiliter apparet, & ei sensibiliter loquitur & persuadet peccatum: sicut tentavit primū hominem in paradiso in figura serpentis: Christus in deserto in aliqua specie invisibiliter apparens. Non autem est putandum, quod invisibiliter persuadet homini; quia sequeretur quod nulla peccata fierent ex instinctu diaboli, nisi quia diabolus invisibiliter apparet persuadet, & ideo dicebatur, quod etiam invisibiliter instigat hominem ad peccandum. Quod quidem fit, & per modum persuadentis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cum proponitur aliquid virtutis cognoscitur ut bonū, hoc autem potest fieri invisibiliter, quia proponitur vel quantum ad intellectum, vel quantum ad sensum interiorē, vel etiam quantum ad sensum exteriorē. Quatum ad intellectum, quod dicitur, quia intellectus humanus potest adiuvare intellectum angelico ad aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, ut Dionysius dicit, cuius enim angelus non potest directe causare voluntatis, eo quod actus voluntatis nihil est aliud quam inclinatio quedam ad interiori procedens: potest tamen imprimere in intellectum, cuius actus consistit in recipiendo ab exteriori, unde dicitur quod intellectus est pati quoddam. Quamvis autem diabolus non ordinem suam naturam possit homini persuadere, intellectum eius illuminando, sicut bonus angelus, non tamen hoc facit: quia intellectus quanto magis illuminatur, tanto magis potest sibi cauere a deceptione, quam diabolus intendit. Unde relinquitur, quod persuasio interioris diaboli quæcumque eius revelatio non fit per illuminationem intellectus, sed solum per impressionem quedam in vires sensitiuas interiores, ad exteriores videndum autem qualiter in vires interiores imprimere possit, considerandum est, quod natura corporalis naturaliter nata est moveri localiter: non tamen autem nata est formari ab ea immediate ab aliquo corporali agente, ut probatur in 7. Met. & ideo materia corporalis naturaliter obediens bono, vel malo ad motum localem, & per hunc modum demones semina colligere possunt, quæ bene aliquibus effectibus mirabiliter faciendis, ut Aug. dicit in 4. de Trin. Sed quantum ad formationem, materia corporalis creatura spiritali non dicitur ad nutum. Unde demones non possunt materiam corporalem formare, nisi virtute corporali seminari, ut Aug. dicit. Quia cumque ergo ex motu locali materia corporali accidere possunt, nihil prohibet per demones fieri: nisi diuinitus impediatur, in organis interioribus conseruatur, potest autem aliquem motum localem materia corporalis, ut Philo. in lib. de Sono & uigil. assignans causam partitionis somniorum dicit, quod cum animalis mient descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones derelictæ ex sensibiliu motionibus, quæ in partibus sensibilibus conseruatur, & mouent per hunc modum apprehensiu, ita quod apparent ac si ratione proprium sensitiuum a rebus ipsis exterioribus immutetur. Quod ergo accidit in dormientibus de motionibus somniorum, ex naturali motu locali, & humorum, potest accidere ex contumeliis motibus, si per demones procurato, aliqui quidem in quatuor demones mouere possunt interiores spirituales humores

humores aliquando quidem vsque ad hoc q̄ totaliter usus rationis l̄getur, ut apparet in arreptitiis. Manifestum est enim ex magna perturbatione spirituum, & humorum impediri rationis actum, ut patet in freneticis, & dormientibus, & ebriis. Aliq̄n autem absque ligamine rationis; sicut & homines vigilantes & usum rationis habentes, per voluntariam commotionem spirituum & humorum, sp̄s interiorius conseruatas quasi de quibusdam thesauris educunt ad principium sensituum, ut res aliquas imaginentur. Cum ergo daemones hoc in vigilantibus, & usum rationis habentibus operentur, tanto magis & facilius percipit aliquis speciem ad principium reduc̄tā, & in eius moratur cogitatione, quanto magis a passione aliqua deriuetur: quia Philo. in eodem li. dicit, q̄ aliquis in passione existens a modica similitudine mouetur, sicut amans ex modica similitudine amati, & ideo daemones tentatores dicuntur: quia experiuntur per actus hominum, quibus passionibus magis subduntur: ut secundū hoc in eorum imaginatione efficacius imprimat, quod intendunt. Similiter etiam per commotionem sensibilibus spirituum in sensus exteriores imprimere possunt, qui secundum retractionem uel multiplicationem sensibilibus spirituum, uel subtilius uel hebetius aliquid percipiunt. Subtiliter autem aliq̄s uidet, uel audit, cum fuerint spiritus sensibiles abundantes & puri: hebetius cum contrarium fuerit, & hoc modo Aug. dicit, q̄ hoc malum per daemones illatum serpit per omnes sensus. Sic ergo patet, q̄ diabolus interiorius persuadet peccatum, imprimēdo in vires sensitivas interiores uel exteriores, per modum autem disponentis potest esse causa peccati, in quantum per similem commotionem spirituum, & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum, uel ad concupiscendum, uel ad aliquid huiusmodi. Manifestum est enim q̄ corpore aliquid dispositio est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones, quibus insurgentibus homo disponitur ad consensum. Sic ergo patet, quod diabolus interiorius instigat ad peccatum persuadendo, & disponendo: non autē perficiendo peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

ARTICVLVS V.

Utrum omnia peccata a diabolo suggerantur.

QVINTO quaeritur, utrum omnia peccata a diabolo suggerantur, & uideatur quod sic. Dicitur. Damasc. quod omnis malitia, & omnis immunditia a diabolo excogitata sunt.

¶ 2 Præ. Dion. dicit in 4. c. de diu. no. q̄ multitudo demonū causa est oīum malorū; & sibi, & et aliis.

A ¶ 3 Præ. De quolibet peccatore dici posset q̄ Dñs Iudæis dixit Ioan. 8. Vos ex parte diaboli estis: hoc autē non eēt nisi peccatum oē a diabolo aliquiditer causares. Oē ergo peccatū est ex instinctu diaboli.

¶ 4 Præ. Isidorus dicit in lib. de Summo bono, Eodē blād. mento decipiuntur nunc hoīes, quo primi parētes in paradiso decepti sunt: sed illi decepti sunt ex suggestionē diaboli: ergo etiam nunc omne peccatum ex suggestionē diaboli committitur.

SED CONTRA hoc est, quod dicitur in lib. de Eccle. dogmatibus. Non omnes cogitationes nostræ malæ a diabolo excitantur: sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

RESPON. Dicendum, q̄ cā alicuius pōt aliq̄ dici dupliciter: vno modo directe: alio modo indirecte. Indirecte quidē, sicut cum aliquod agēs causat aliquam dispositionē ad aliquē effectum, d̄ esse occasionaliter & indirecte cā illius effectus: sicut si dicatur, q̄ ille qui siccat ligna, est occasio cōbustionis ipsorum. Et hoc modo dicendum est, q̄ diabolus est cā oīum peccatorum nostrorum: quia ipse instigauit primum hoīem ad peccādum, ex cuius peccato cōsecuta est in toto humano genere quadā pronitas ad oīa peccata. & p̄ hunc modum intelligenda sunt uerba Damasci & Dion. Directe autē d̄ aliq̄ esse causa alicuius, q̄ operatur directe ad illud, & hoc modo diabolus nō est cā oīs peccati. nō enim omnia peccata committuntur diabolo instigante: sed quadam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione: quia, ut Origenes dicit, et si diabolus non esset, hoīes haberent appetitum cibi, & uenerorum, & huiusmodi, circa quæ inordinatio multa contingit, nisi per rationem talis appetitus refranetur, & maxime supposita corruptione naturæ. Refranare autem & ordinare hm̄di appetitum, subiacet libero arbitrio. sic ergo non est necessarium oīa peccata ex instinctu diaboli prouenire: si qua tamen ex instinctu eius proueniunt, ad ea cōplenda eo blandimento decipiuntur homines nunc, quo primi parentes, ut Isido. dicit: & si qua etiam peccata absque instinctu diaboli perpetrantur, per ea tamen fiunt homines filij diaboli, in quantum ipsum prius peccantem imitantur. Non est tamen aliquod genus peccati, quod interdum ex instinctu diaboli non proueniat.

B Et per hoc patet solutio ad obiecta.

C AD ARGUMENTVM dicēdū, q̄ hoc malum per daemones illatum serpit per omnes sensus. Sic ergo patet, q̄ diabolus interiorius persuadet peccatum, imprimēdo in vires sensitivas interiores uel exteriores, per modum autem disponentis potest esse causa peccati, in quantum per similem commotionem spirituum, & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum, uel ad concupiscendum, uel ad aliquid huiusmodi. Manifestum est enim q̄ corpore aliquid dispositio est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones, quibus insurgentibus homo disponitur ad consensum. Sic ergo patet, quod diabolus interiorius instigat ad peccatum persuadendo, & disponendo: non autē perficiendo peccatum.

D AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

Lib. 3. ca. 1. 8 medio illi

Cap. 8. in prin. tom. 3. inter opera August. 1. 2. q. 8. ar. 6

In arg. 1. & 2. citata.

Li. 3. periar. cap. 2. inter principia & medium.

Ad argumēta.

Lib. 2. c. 24.

In lib. de vera religioe c. 14. tom. 1.

In li. de duabus animabus c. 10. 20 11. tom. 6.

ARTICVLVS VI.

Utrum ignorancia sit causa peccati.

Sexto quaeritur de causa peccati ex parte ipsius hoīs peccantis, Utrum ignorātia possit esse causa peccati. Et v̄ q̄ nō. Ignorancia enim causat inuoluntarium, ut Damasc. dicit: sed inuoluntarium opponitur peccato: peccatum. n. adeo est voluntariū, q̄ si nō sit voluntariū, nō est peccatum, ut Aug. dicit, ergo ignorancia non potest esse causa peccati.

¶ 2 Præ. Causa & effectus cōiunguntur: sed ignorātia & peccatum non coniunguntur, quia ignorancia est in intellectu, peccatum autē in voluntate, ut Aug. dicit, ergo ignorancia non pōt esse causa peccati.

¶ 3 Præ. Augmētata cā augmentatur effectus, sicut augmētato igne augmētatur calefactio. Augmētata autē ignorātia, nō augetur peccatum: quoniam tanta potest esse ignorancia q̄ omnino peccatum excludatur. ergo ignorancia non est causa peccati.

¶ 4 Præ. Cū in peccato sint duo, scilicet fauorsio & cōuersio,

no, causam peccati ex parte conuersionis oportet accipere, quia ex parte auersionis peccatum habet rationem mali. Malum autem non habet causam, ut dicit Dionysius 4. c. de diu. nom. Sed ignorantia non videtur respicere peccatum ex parte conuersionis: sed magis ex parte auersionis. ergo ignorantia non est causa peccati.

¶ 5 Præ. Si aliqua ignorantia est causa peccati, maxime hoc videtur de ignorantia vitiosa, quæ dicitur ignorantia affectata: sed cum aliquis voluntarie ignorans in aliquod peccatum ex hoc incidit, illius peccati magis videtur esse causa voluntas ignorandi, quam ignorantia ipsa. Non est ergo dicendum, quod ignorantia sit causa peccati.

¶ 6 Præ. Ignorantia videtur esse causa innocentia, vel misericordia: dicit enim Apostolus 1. ad Thim. 1. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci: sed misericordia opponitur peccato, quia quanto aliquis magis peccat, tanto minus est misericordia dignus. ergo ignorantia non est causa peccati.

¶ 7 Præ. Quatuor sunt genera causarum, & secundum nullum horum ignorantia potest esse causa peccati. Neque enim est causa finalis: cum non intendatur ex peccato. Nec causa materialis, cum materia peccati sit id, circa quod versatur peccati actus, ut intemperantia concupiscentia. Neque est causa formalis, aut mouens: quia ignorantia est priuatio quadam, priuatio autem non habet rationem formæ neque mouentis. ergo ignorantia nullo modo potest esse causa peccati.

¶ 8 Præ. Sicut Beda dicit, ignorantia quoddam minus est ex peccato consequens. Magis ergo videtur peccatum esse causa ignorantia, quam quod ignorantia sit causa peccati.

SED CONTRA est, quod Ildorus dicit in 2. lib. de Summo bono. Tribus modis peccatum geritur, hoc est, ignorantia, infirmitate, & industria. Sunt ergo aliqua peccata quæ ex ignorantia committuntur. est ergo ignorantia alicuius peccati causa.

¶ 1 Præ. Augustinus dicit in 3. de Lib. arbit. quod multa per ignorantiam facta recte improbantur. Quæ autem improbantur proprie sunt peccata. ergo aliqua peccata per ignorantiam committuntur: & sic ignorantia est quorundam peccatorum causa.

RESPON. Dicendum, quod ignorantia potest esse causa peccati, & reducit ad genus causæ efficientis, vel mouentis: sed sciendum quod est duplex mouens, ut in 8. Physic. dicitur. scilicet mouens per se & mouens per accidens, quod est remouens prohibens: sicut in motu graui & leui mouens per se est generans, quod dat graui vel leui formam, quam consequitur talis motus: per accidens autem mouet qui remouet id quod prohibebat motum: sicut qui remouet columnam, de mouere lapidem superpositum columnæ. Sciendum est autem, quod cum scientia practica sit directiua in humanis operibus, non solum per huiusmodi scientiam ducimur ad bonum, sed etiam reuocamur a malis, & sic ipsa scientia est prohibitiua malorum. Ignorantia ergo, quæ huiusmodi scientiam tollit, recte debet esse causa peccati: sicut remouens prohibens, ut manifeste patet in operibus artis. Scientia enim grammaticæ dirigit ad congrue loquendum, & prohibet incongruitatem locutionis. unde ignorantia grammaticæ potest dici causa incongrue locutionis, sicut remouens prohibens, vel magis sicut ipsa remouens prohibens. & similiter in actibus moralibus, scientia practica dirigit: & ideo ignorantia huiusmodi scientie, secundum modum prædictum peccati moralis est causa.

Sed sciendum, quod duplex scientia dirigit in actibus

moralibus, quæ prohibere potest peccatum: una generalis, per quam iudicamus aliquem actum esse bonum vel demeritum, & tali scientia interdum opponitur peccato prohibetur, sicut aliquis considerat fornicationem esse peccatum, abstinere a fornicatione: per ignorantiam remoueretur talis scientia, ignorantia esset fornicationis causa: & si esset talis ignorantia quæ non omnino excusaret a peccato, sicut quidam cogit, ut infra dicitur, talis ignorantia esset causa peccati. Alia uero scientia quæ dirigit in moralibus actibus, & prohibere potest peccatum, est scientia particularis. circumstantiarum ipsius actus, uel generalis scientia non mouet sine particulari, ut cum in 3. anima. Contingit autem per scientiam alicuius circumstantiarum, uno modo aliquæ reuocari a peccato: sicut in 3. cetero: alio modo, per scientiam circumstantiarum prohibetur aliquis a peccando simpliciter, sed a tali genere peccandi. Sicut si aliquis sagittator cognoscere non seunt esse hominem, nullo modo sagittaret: sed quæ nescit hominem esse, sed aestimat esse ceruum, cum modo sagittat, interficit hominem: & sic ignorantia circumstantiarum causat homicidium, quod est peccatum: si sit talis ignorantia, quæ omnino excuset, ut infra dicitur. Si autem aliquis sagittator velit quidem occidere hominem, sed non patrem, si sciret eum quæ sit esse patrem nullo modo sagittaret: sed quia ignorantia eum esse patrem, sagittando interficit, unde ignorantia ista causat manifesta peccatum homicidium: quia omnem euerum iste sagittator est reus homicidii: non sit reus patricidii in omni casu. Sic ergo patet, quod dirigit diuersimode ignorantia esse causam peccati.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod dupliciter contingit ignorantiam non excludere sic totaliter voluntarium, quod tollatur omnino ratio peccati. Uno modo, quod ipsa ignorantia est uoluntaria: quæ tunc per consequens id, quod ex ignorantia sequitur uoluntarium iudicatur. Alio modo, quod si ignoratur aliquid, aliud tamen scitur quod sufficit ad rationem peccati, sicut dictum est de eo qui sagittando interficit eum, quæ ignorat esse patrem: sed tamen esse hominem, & sic quamuis inuoluntarie committat patricidium, uoluntarie tamen committit homicidium.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamuis intellectus & uoluntas sint diuersæ potentia: tamen coniunguntur, in quantum intellectus quodammodo mouet uoluntatem, secundum quod bonum intellectum est obiectum uoluntatis, & per consequens ignorantia peccato coniungi potest.

AD TERTIUM dicendum, quod augmentata causa, magis effectus, habet locum in causis per se: non autem in causis per accidens, cuiusmodi est remouens prohibens.

AD QUARTUM dicendum, quod ignorantia etiam in parte conuersionis est causa peccati, in quantum mouet prohibens conuersionem peccati.

AD QUINTUM dicendum, quod sicut remouens columnam de causa casus lapidis, & ipsa columna motu, ita etiam causa peccati potest dici, & ipsa uoluntas carenti scientia, & ipsa scientia remouens non est dicendum, quod solum illa ignorantia causa peccati, quæ est peccatum: ignorantia etiam circumstantiarum non est peccatum: sed tamen potest esse causa peccati, ut dictum est.

AD SEXTUM dicendum, quod ignorantia secundum diuersa potest esse causa oppositorum. Nam ignorantia tollit scientiam, quæ prohibebat peccatum, dicitur causa peccati: in quantum autem tollit uel dimittit uoluntarium, habet excusare a peccato, & committit conuersionem.

Cap. 4. p. 4. 2. medio illius

In li. 2. q. 5. n. 6. q. 14. ad in. 2. fol. 207. li. 2. c. 17.

Li. 3. n. 8. in p. 2. c. 1. n. 1.

In 2. q. 76. a. 1.

Lib. 8. c. 27. tom. 2.

miseri cordia, vel innocentia causa.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ignorantia re- ducitur ad genus causa mouentis, non per se: sed per accidens, ut dictum est.

AD OCTAVUM dicendum, quod nihil prohibet ignorantiam esse effectum alicuius peccati, & cau- sam alterius. Sicut & concupiscentia fomitis, est in nobis causata ex peccato primi parentis: & tamen est causa multorum actualium peccatorum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignorantia sit peccatum.

SEPTIMO quaeritur, vtrum ignorantia sit pec- catum, & videtur quod no. Opposita enim sunt vnus generis. Vnde Aug. dicit in 5. de Trinit. quod homo, & non homo, vtrumque secundum substan- tiam dicitur: sed ignorantia opponitur scientia, scien- tia autem est in genere habitus. ergo & ignorantia. sed peccatum non est in genere habitus: sed magis in genere actus, quia peccatum est factum vel dictu vel concupitum contra legem Dei. ergo ignorantia non est peccatum.

¶ 2 Præ. Gratia magis opponitur peccato, quam scientia, quia scientia potest esse cum peccato, non autem gratia: sed priuatio gratie non est peccatum, sed poena. ergo neque ignorantia quæ est priuatio scientia est peccatum: sed magis poena.

¶ 3 Præ. In lib. de Regulis Theologie, dicitur quod nul- la priuatio est meritum præmij vel poenæ: sed omne peccatum est meritum poenæ. ergo nulla priuatio est peccatum. Ignorantia autem est priuatio. ergo ignorantia non est peccatum.

¶ 4 Præ. Per rationem a brutis differimus. Remoto ergo eo quod est ronis, remanet solum id quod est nobis & brutis commune: sed in brutis non est pec- catum. ergo ignorantia in nobis per quam tollitur id, quod ad rationem pertinet, non est peccatum.

¶ 5 Præ. Si aliqua ignorantia sit peccatu, oportet quod illa ignorantia sit voluntaria, & sic voluntatem hæ- ret precedentem: sed quando voluntas ignorantia præ- cedit, in ipsa voluntate ignorandi peccatu consistit.

Nō ergo ignorantia ē peccatu: sed voluntas ignorandi.

¶ 6 Præ. Aug. dicit in lib. Retractionū, Qui nesciens peccauit, nō in congruenter volēs peccasse dici pot- est: quis & ipse quod ipse nesciēs fecit, volēs tñ fecit, quia voluit actu peccati. In sola ergo voluntate actus pec- cati consistit. Ipsa ergo ignorantia nō est peccatum.

¶ 7 Præ. Aug. dicit i lib. de Lib. arb. Nō tibi imputa- tur ad culpā, si iuitis ignores. sed si scire neglexeris. Ipsa ergo negligentia scie ē peccatu, & nō ignorantia.

¶ 8 Præ. Omne peccatu vel est actus elicitus a volū- tate, vel est actus a voluntate imperatus: sed ignora- tia non elicitur a voluntate, quia non est in volun- tate: sed in intellectu. Similiter non imperatur a volun- tate: ignorantia enim nō potest esse volita, quia omnes homines naturaliter scire desiderant.

¶ 9 Præ. Omne peccatu est voluntariū: voluntariū autem est in cognoscere, ut dicitur in 3. Ethic. ergo ignora- tia que cognitionem excludit, non potest esse peccatu.

¶ 10 Præ. Omne peccatu p penitentiā tollitur: sed post penitentiā ignorantia manet. ergo nō ē peccatu.

¶ 11 Præ. Nullum peccatum manet actu & transit reatu, nisi originale: sed ignorantia manet actu etiā transeunte reatu. Cum ergo non sit peccatum origi- nale, quia sic sequeretur quod esset in omnibus, videtur quod non sit peccatum.

¶ 12 Præ. Ignorantia cōtinue manet in ignorante. Si ergo ignorātia esset peccatum, sequeretur quod per

A singula momenta ignorans infinites peccaret.

SED CONTRA est, quod dicitur i ad Corinth. 13. Si quis ignorat ignorabitur, scilicet per reprobatio- nem: sed talis reprobatio debetur peccato, ergo ignorantia est peccatum.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in lib. de Lib. arb. quod stulti- tia est rerum appetendarum, & fugiendarum vitio- sa ignorantia: sed omne vitiosum est peccatum. ergo aliqua ignorantia est peccatum.

RESPON. Dicendū, quod differt nescientia, ignoran- tia, & error. Nescientia enim simplicem negationē scientia importat. Ignorantia vero quæ quidem significat scientia priuationē, & tunc ignorantia ni- hil est aliud quā carere scientia, quā quis natus est habere: hoc enim est de rōne priuationis cuiuslibet. Quandoque autē ignorantia est aliquid scientia contrariū, quæ dicitur ignorantia peruersa disposi- tionis, puta, cū quis habet habitum falsorum princi- piorum, & falsarum opinionum, ex quibus impedi- tur a scientia veritatis. Error autē est approbare falsa pro veris: unde addit actum quandam super ignora- tiam. potest enim esse ignorantia sine hoc quod aliq- de ignotis sententiā ferat, & tunc ignoras est, & nō errans: sed quando iam falsam sententiā fert de his quæ nescit, tunc proprie dicitur errare, & quia pecca- tum in actu consistit, error manifeste habet rōnem peccati. Non enim est absque præsumptione, quod ali- quis de ignotis sententiā ferat, & maxime in quibus periculum existit, sed nescientia de se nec rō- nem culpæ, nec poenā habet: quod enim aliquis nesciat ea, quæ ad ipsum nō pertinent scire, vel quæ nō est natus scire, nec culpa, nec poenā est. Vnde in angelis beatis est nescientia, ut Dion. dicit 6. capite Ecce- siasticæ Hierar. sed ignorantia de se rationē poenæ di- cit. Nō autē omnis ignorantia habet rōnem cul- pæ. Ignorare enim ea, quæ quis nō tenetur scire, abs- que culpa est: sed ignorantia illa quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato. Tenet autē scire quilibet ea, quibus dirigitur in propriis actibus. Vñ omnis homo tenet scire ea, quæ fidei sunt, quia fides intentionem dirigit, & tenetur scire præcepta decalogi, per quæ potest peccata vitare, & bonū facere. Vnde & corā oī populo sunt diuini tus promulgata, ut habetur Exod. 20. Secretiora autem legis Moyses & Aaron a Domino audierunt. Vnusquisque autē super hæc tenetur scire, quæ ad suum officium pertinent, sicut Episcopus ea, quæ p- tinent ad officium episcopale, & Sacerdos ea, quæ pertinent ad officium sacerdotale, & sic de aliis, & horum ignorantia non est sine culpa. Potest ergo talis ignorantia considerari tripliciter. Vñ modo, sicut se, & sic non habet rōnem culpæ: sed poenā: Di- ctum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū nō applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causā præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dicitur. Tertio modo potest considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quæque est causa peccati, ut supra dictū est. Potest etiam ignorantia p-

B habere: hoc enim est de rōne priuationis cuiuslibet. Quandoque autē ignorantia est aliquid scientia contrariū, quæ dicitur ignorantia peruersa disposi- tionis, puta, cū quis habet habitum falsorum princi- piorum, & falsarum opinionum, ex quibus impedi- tur a scientia veritatis. Error autē est approbare falsa pro veris: unde addit actum quandam super ignora- tiam. potest enim esse ignorantia sine hoc quod aliq- de ignotis sententiā ferat, & tunc ignoras est, & nō errans: sed quando iam falsam sententiā fert de his quæ nescit, tunc proprie dicitur errare, & quia pecca- tum in actu consistit, error manifeste habet rōnem peccati. Non enim est absque præsumptione, quod ali- quis de ignotis sententiā ferat, & maxime in quibus periculum existit, sed nescientia de se nec rō- nem culpæ, nec poenā habet: quod enim aliquis nesciat ea, quæ ad ipsum nō pertinent scire, vel quæ nō est natus scire, nec culpa, nec poenā est. Vnde in angelis beatis est nescientia, ut Dion. dicit 6. capite Ecce- siasticæ Hierar. sed ignorantia de se rationē poenæ di- cit. Nō autē omnis ignorantia habet rōnem cul- pæ. Ignorare enim ea, quæ quis nō tenetur scire, abs- que culpa est: sed ignorantia illa quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato. Tenet autē scire quilibet ea, quibus dirigitur in propriis actibus. Vñ omnis homo tenet scire ea, quæ fidei sunt, quia fides intentionem dirigit, & tenetur scire præcepta decalogi, per quæ potest peccata vitare, & bonū facere. Vnde & corā oī populo sunt diuini tus promulgata, ut habetur Exod. 20. Secretiora autem legis Moyses & Aaron a Domino audierunt. Vnusquisque autē super hæc tenetur scire, quæ ad suum officium pertinent, sicut Episcopus ea, quæ p- tinent ad officium episcopale, & Sacerdos ea, quæ pertinent ad officium sacerdotale, & sic de aliis, & horum ignorantia non est sine culpa. Potest ergo talis ignorantia considerari tripliciter. Vñ modo, sicut se, & sic non habet rōnem culpæ: sed poenā: Di- ctum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū nō applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causā præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dicitur. Tertio modo potest considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quæque est causa peccati, ut supra dictū est. Potest etiam ignorantia p-

C quis de ignotis sententiā ferat, & maxime in quibus periculum existit, sed nescientia de se nec rō- nem culpæ, nec poenā habet: quod enim aliquis nesciat ea, quæ ad ipsum nō pertinent scire, vel quæ nō est natus scire, nec culpa, nec poenā est. Vnde in angelis beatis est nescientia, ut Dion. dicit 6. capite Ecce- siasticæ Hierar. sed ignorantia de se rationē poenæ di- cit. Nō autē omnis ignorantia habet rōnem cul- pæ. Ignorare enim ea, quæ quis nō tenetur scire, abs- que culpa est: sed ignorantia illa quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato. Tenet autē scire quilibet ea, quibus dirigitur in propriis actibus. Vñ omnis homo tenet scire ea, quæ fidei sunt, quia fides intentionem dirigit, & tenetur scire præcepta decalogi, per quæ potest peccata vitare, & bonū facere. Vnde & corā oī populo sunt diuini tus promulgata, ut habetur Exod. 20. Secretiora autem legis Moyses & Aaron a Domino audierunt. Vnusquisque autē super hæc tenetur scire, quæ ad suum officium pertinent, sicut Episcopus ea, quæ p- tinent ad officium episcopale, & Sacerdos ea, quæ pertinent ad officium sacerdotale, & sic de aliis, & horum ignorantia non est sine culpa. Potest ergo talis ignorantia considerari tripliciter. Vñ modo, sicut se, & sic non habet rōnem culpæ: sed poenā: Di- ctum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū nō applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causā præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dicitur. Tertio modo potest considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quæque est causa peccati, ut supra dictū est. Potest etiam ignorantia p-

D cit. Nō autē omnis ignorantia habet rōnem cul- pæ. Ignorare enim ea, quæ quis nō tenetur scire, abs- que culpa est: sed ignorantia illa quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato. Tenet autē scire quilibet ea, quibus dirigitur in propriis actibus. Vñ omnis homo tenet scire ea, quæ fidei sunt, quia fides intentionem dirigit, & tenetur scire præcepta decalogi, per quæ potest peccata vitare, & bonū facere. Vnde & corā oī populo sunt diuini tus promulgata, ut habetur Exod. 20. Secretiora autem legis Moyses & Aaron a Domino audierunt. Vnusquisque autē super hæc tenetur scire, quæ ad suum officium pertinent, sicut Episcopus ea, quæ p- tinent ad officium episcopale, & Sacerdos ea, quæ pertinent ad officium sacerdotale, & sic de aliis, & horum ignorantia non est sine culpa. Potest ergo talis ignorantia considerari tripliciter. Vñ modo, sicut se, & sic non habet rōnem culpæ: sed poenā: Di- ctum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū nō applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causā præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dicitur. Tertio modo potest considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quæque est causa peccati, ut supra dictū est. Potest etiam ignorantia p-

E tum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū nō applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causā præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dicitur. Tertio modo potest considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quæque est causa peccati, ut supra dictū est. Potest etiam ignorantia p-

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Ar. præced. ar. 2. et 3.

Quæst. dicitur Tho. Q. tunc

Vtrum ignorantia excuset peccatum, vel diminuat.

QSTAVO quaeritur, vtrum ignorantia excuset peccatum vel diminuat. & videtur quod non. Illud enim quod aggrauat peccatum, non excusat ipsum, nec in toto nec in parte: sed ignorantia aggrauat peccatum. dicit enim Ambrosius super illud ad Roman. 2. An ignoras quod benignitas Dei benignissime peccas si ignoras. ergo ignorantia non excusat peccatum, neque a toto, neque a tanto.

¶ 2 Prat. In Decretis dicitur 24. causa q. 1. quod ille qui communicauit cum Hareticis ex hoc ipso non peccauit, quod nesciuit eos errare. Sic ergo ignorantia aggrauat peccatum, & non excusat.

¶ 3 Prat. Ignorantia consequitur ebrietatem: sed ebrius qui propter ebrietatem committit homicidium, aut aliquid peccatum, meretur duplices maledictiones, vt dicitur in 3. Ethicor. ergo ignorantia non diminuit: sed auget peccatum.

¶ 4 Prat. Peccatum peccato additum fit maius: sed ignorantia ipsa est quoddam peccatum, vt dicitur: ergo non diminuit: sed auget peccatum.

¶ 5 Prat. Id quod communiter inuenitur in omni peccato, non diminuit peccatum: sed ignorantia communiter inuenitur in omni peccato, quare dicitur in 3. Ethic. Omnis malus ignorans. Cum conueniat quod dicitur Proverb. 14. Errant qui operantur malum. ergo ignorantia non diminuit, vel excusat peccatum.

SED CONTRA. Peccatum maxime consistit in contemptu Dei, sed ignorantia diminuit contemptum, vel totaliter tollit. ergo excusat peccatum vel in toto vel in parte.

RESPON. Dicendum, quod cum de ratione peccati sit quod sit voluntarium, in tantum ignorantia habet excusare peccatum in toto vel in parte, in quantum tollit voluntarium. Est autem considerandum quod ignorantia voluntarium sequens tollere potest: non autem voluntarium praecedens. cum autem ignorantia sit in intellectu, ordo ignorantiae ad voluntarium, considerari potest ex ordine intellectus ad voluntatem praecedit enim ex necessitate, ad intellectum actum voluntatis: quia bonum intellectum est voluntatis obiectum. & ideo sublatam cognitionem intellectus per ignorantiam auferuntur voluntatis actus, & sic tollitur voluntarium quantum ad id, quod est ignoratum. Vnde si in eodem actu aliquid sit ignoratum, & aliquid scitum potest voluntarium quantum ad id quod est scitum, non per tamen est inuoluntarium quantum ad id quod est ignoratum: siue ignoretur deformitas (puta, cum aliquis nescit fornicationem esse peccatum, voluntarie quidem facit fornicationem, sed non voluntarie facit peccatum) siue ignorantia constantia actus, sicut cum aliquis accedit ad mulierem, quam credit esse suam, voluntarie accedit ad mulierem: sed non voluntarie ad suam, & quamuis semper ignorantia causet voluntarium, non tamen semper causat inuoluntarium. Non uoluntarium enim dicitur per solam motionem actus voluntaris: sed inuoluntarium per hoc, quod uoluntas contrariatur ei quod fit: unde ad inuoluntarium sequitur tristitia, quae tamen non consequitur semper ad non uoluntarium. Contingit enim quandoque, quod aliquis accedat ad non suam, quam credit suam esse: quamuis non ad actu ad non suam accedere, quia nescit eam esse non suam.

finere ad peccatum originale, ut dicit Hugo de sctō F. Videtur quod sic considerandum est. In peccato originali est aliquid formale. scilicet carentia originalis iustitiae, quae pertinet ad uoluntatem. Sicut autem ex originali iustitia, per quam uoluntas Deo coniungebetur, fiebat quaedam perfectionis redundantia in alias uires, ita. scilicet ratione illustrata cognitione ueritatis, irascibilis & concupiscibilis sortirentur rectitudinem a ratione: ita subtrahenda originali iustitia a uoluntate deficit cognitio ueritatis in intellectu, & rectitudo in irascibili & concupiscibili, & sic ignorantia, & fomes sunt materiae in peccato originali, sicut & conuersio ad bonum commutabile in peccato actuali.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod priuatio scientiae, & gratiae, habet rationem culpae, secundum quod accipitur simul cum sua causa, quae pertinet ad genus actus. Non agere enim agere in eodem genere considerantur, secundum regulam Augustini. inductam, & per hoc patet solutio ad secundum, & tertium.

AD QVARTVM dicendum, quod ignorantia quamuis priuet aliquam rationem perfectionis, non tamen tollit ipsam rationem, per quam a brutis differimus. unde ratio non sequitur.

AD QVINTVM dicendum, quod cuiuslibet peccati radix in uoluntate consistit, sicut supra dictum est: nec tamen sequitur quod propter hoc actus uoluntatis non sit peccatum. Vnde nec etiam dicitur, quod ignorantia non sit peccatum: licet radix peccati in uoluntate ignorandi consistat.

AD VI. dicendum, quod Augustinus loquitur ibi de peccato, quod per ignorantiam agitur: hoc autem peccatum quod in sola uoluntate actus consistit, & non in ipsa ignorantia. Dicitur enim supra, quod non omnis ignorantia est peccatum: quae est causa peccati.

AD VII. dicendum, quod ignorantia quae est omnino inuoluntaria, non est peccatum. & hoc est quod Augustinus dicit. Non tibi imputatur ad culpam, si inuoluntarius ignores. per hoc autem quod addit: sed si scire neglexeris, dat intelligere, quod ignorantia habet, quod sit peccatum ex negligentia praecedente, quae nihil est aliud quam non applicare animam ad sciendum ea, quae quis debet scire.

AD VIII. dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse secundum se naturaliter uoluntatis: quod tamen non uolumus propter aliquid adiunctum. Sicut aliquis naturaliter uult, integritatem sui corporis conseruari: & tamen interdum uult sibi abscindi manum uitiatam, si ex ea periculum totius corporis timeat & similiter naturaliter uult homo scientiam: sed tamen propter laborem addiscendi, uel ne impediatur a peccato quod diligit, scientiam recusat. & sic ignorantia est a uoluntate quoddammodo imperata.

AD IX. dicendum, quod licet ignorans non cognoscat illud quod ignorat: cognoscit tamen uel ignorantiam ipsam, uel id propter quod non refugit ignorantiam & ita ignorantia potest esse peccatum uoluntarium.

AD X. dicendum, quod post poenitentiam licet remaneat ignorantia: tollitur tamen ignorantiae reatus.

AD XI. dicendum, quod peccatum ignorantiae non consistit in sola priuatione scientiae: sed in ea simul cum causa praecedente, quae est negligentia addiscendi. Quae quidem negligentia si maneret actu, reatus non transiret. Est tamen ignorantia, cum qua omnes nascimur, quodammodo ad peccatum originale pertinens, ut dictum est.

AD XII. Dicendum, quod sicut in alijs peccatis omissionis, non continue peccat aliquis quando non agit, sed solum in tempore pro quo aliquis obligatur ad agendum: ita est etiam de ignorantia dicendum.

In lib. 1. de sacramentis par. 7. ca. 27. 28. 29.

Q. 2. de malo ar. 2. & 3.

Ar. praeced.

Li. 3. de lib. arb. cap. 19. tom. 1.

In corp. art.

suam tamen vult haberi, & velle actu si sciret: vnde cum postea percipit eam non fuisse suam, non tristatur, sed gaudet: nisi mirauerit voluntatem. sed rursus voluntatis actus potest praecedere actum intellectus: sicut cum aliquis vult se intelligere, & eadem ratione ignorantia sub voluntate cadit, & fit voluntaria: hoc autem contingit tripliciter. Primo quod quando aliquis dicitur vult ignorare scientiam salutis, ne retrahatur a peccato, quod amat. Vnde dicitur Iob 21. de quibusdam dixerunt Deo, Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Secundo, ignorantia dicitur voluntaria indirecte: quia non adhibet studium ad cognoscendum. & haec est ignorantia negligentia: sed quia non dicitur aliquis negligere, nisi cum debitum praetermittit, non videtur ad negligentiam pertinere, quod aliquis non applicat animum ad quodlibet cognoscendum: sed solum si non applicet animum ad cognoscendum ea quae cognoscere debet, vel simpliciter & sine omni tempore (vnde ignorantia iuris ad negligentiam reputatur) vel in aliquo casu, ut cum quis emitit sagittam in aliquo loco, ubi homines solent transire, ad negligentiam sibi imputatur, si scire non studeat, an tunc aliquis transiret, & talis ignorantia per negligentiam contingens, voluntaria iudicatur. Tertio, dicitur aliqua ignorantia voluntaria per accidens, ex eo quod aliquis dicitur, vel indirecte vult aliquid, ad quod sequitur ipsum ignorare. Directe quidem, sicut apparet in ebrio, qui vult superflue vinum potare, per quod priuatur rationis usus: indirecte autem cum aliquis negligit repellere insurgentes passionis motus, qui per crescentes ligant rationis usum in particulari eligibili, sicut quod dicitur omnis malus ignorans. Quia ergo quod ex voluntario causatur, voluntarium in moralibus reputatur, in quantum ignorantia ipsa est voluntaria, in tantum deficit ab hoc, quod causet non voluntarium, & per consequens ab hoc quod excuset peccatum. Cum ergo aliquis dicitur vult ignorare, ut a peccato per scientiam non retrahatur, talis ignorantia non excusat peccatum, nec in toto, nec in parte: sed magis auget. Ex magno enim amore peccandi vult contingere, quod aliquis detrimentum scientiae pati velit, ad hoc quod libere peccato inhaereat. Quando autem aliquis indirecte vult ignorare, quia negligit addiscere, vel est quando per accidens ignorantiam vult, dum vult dicitur vel indirecte aliquid ad quod ignorantia sequitur, talis ignorantia non totaliter causat inuoluntarium in actu sequenti: quia actus sequens ex hoc ipso quod procedit ex ignorantia, quae est voluntaria, est quodammodo voluntarius: sed tamen ignorantia praecedens dimittit rationem voluntarii. Minus enim est voluntarius actus, qui ex tali ignorantia procedit, quam si scienter talem actum aliquis eligeret absque omni ignorantia: & ideo talis ignorantia non excusat actum sequentem a toto: sed a ratione. Sed tamen hoc est aduertendum, quod quandoque & ipse actus sequens, & ignorantia praecedens sunt unum peccatum: sicut voluntas & actus exterior dicuntur unum peccatum. Vnde potest contingere, quod non minus aggrauatur peccatum ex voluntario ignorantia, quam excusetur ex voluntario actus diminuto. Si autem ignorantia nullo praedictorum modorum sit voluntaria, tunc est inuincibilis, & tamen est abique omni iudicatione uoluntatis, tunc totaliter facit actum sequentem inuoluntarium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uerbum illud Ambrosij sic solet exponi. Grauisime peccas si ignoras, in periculo summe: quia dum nescis te peccare, tementium non queris. uel loquitur de ignorantia affecta.

A ta, qua aliquis ignorare vult, ne a peccato retrahatur. uel loquitur de ignorantia receptorum beneficiorum: quia quod aliquis non cognoscere studeat pecepta beneficia, est summus ingratitude gradus, uel loquitur de ignorantia infidelitatis, quae in se quidem est grauissimum peccatum: licet etiam peccatum ex tali ignorantia commissum diminuat, secundum illud Apostoli ad Timotheum. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea.

AD SECVNDVM dicendum, quod auctoritas illa loquitur de ignorantia infidelitatis.

AD TERTIVM dicendum, quod ebrius qui facit homicidium, meretur duplices maledictiones, quia duo peccata facit, & minus tamen peccat in homicidio, quam si sobrius occideret.

AD QVARTVM dicendum, quod etiam ignorantia quae est peccatum, in quantum est uoluntaria, diminuit uoluntarium sequentis actus, & ex hoc peccatum sequens diminuit, & potest esse quod plus diminuit de sequenti peccato, quam sit quantitas sui peccati.

AD QVINTVM dicendum, quod in eo qui peccat per habitum, & ex electione, talis ignorantia est simpliciter affectata: unde non diminuit peccatum. Ignorantia autem eius qui peccat per passionem, est uoluntaria per accidens ut dictum est, & diminuit peccatum, hoc enim est ex infirmitate peccate, per quod peccatum diminuitur.

ARTICVLVS IX.

Utrum sit possibile, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet.

NONO queritur, utrum sit possibile, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet, & uidetur quod non. Nullus enim ex infirmitate aliquid facere dicitur, in cuius uoluntate est constitutum, ut ab illo preseruetur: sed in uoluntate cuiuslibet scientis est constitutum, ut a peccato praeseruetur. Dicitur enim Ecclesiae 15. Si uolueris seruare mandata, seruabunt te. ergo nullus sciens ex infirmitate peccat.

¶ 2. Praeterea. Nullus ex infirmitate peccat, cui adest fortissimum auxilium contra peccatum: sed cuiuslibet scienti adest fortissimum auxilium contra peccatum, scilicet scientiae certitudo. ergo nullus sciens ex infirmitate peccat.

¶ 3. Praeterea. Nullus potentia potest in actu procedere, nisi secundum rationem sui subiecti, sicut uisus non potest uidere nisi colorata: sed obiectum uoluntatis in cuius actu principaliter consistit peccatum, est bonum apprehensum, sicut dicitur in 3. de Anima. ergo in actu uoluntatis non potest esse peccatum, nisi sit aliquis defectus in apprehensione boni: sed talis defectus excludit scientiam. ergo non est possibile, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet.

¶ 4. Praeterea. Voluntas non est nisi boni, uel apparentis boni. Nam malum est inuoluntarium ut Dionysius dicit 4. capite de diuino. sed in quantum uoluntas est ueri boni, non inuenitur in ea peccatum. ergo omne peccatum est in uoluntate secundum quod est apparentis boni, & non existentis, quod non est sine ignorantia. ergo non potest esse, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet. Sed dicendum quod ille qui est sciens, in uoluntate potest habere ignorantiam in particulari operabili, & sic peccabit: puta, si sciat in uoluntate nullam fornicationem esse faciendam, & timent autem nunc esse fornicandum.

¶ 5. Sed contra, sicut Philosophus probat 2. Periheter. opinioniones sunt de contradictoriis, sunt contrariae, uis autem negatiua.

Quaest. dist. Tho. Q 2 tua

D. 7. 18.

In corp. art.

Lib. 5. ex 25. 49. & sequens. tom. 2.

Cap. 4. p. 4. inter medicum & si.

Lib. 2. c. ult. tom. 1.

siua & particularis affirmatiua sunt cōtradictoria. Et si ergo nullus possit simul hfc cōtrarias opinio- nes, quia contraria non simul possunt inesse eidē, ut q non possit esse q aliquis opinans in uniuersā li, nullam fornicationem esse faciendā, simul in particu- lari possit opinari hanc esse faciendam. Sed dicē- dum, q opiniones q sunt de contradictoriis sunt contrariae: scientia autem non contrariatur opinio ni, cum non sint unius generis.

¶ Sed cōtra: plus distat sciētia ob opinione falsa, q opinio uera: quia opinio est cū formidine contrarii, nō autē sciētia. Si ergo simul cum opinione falsa, aliquis non potest habere opinionem veram contrariam, multo minus poterit habere scientiam.

¶ 7 Præt. Quicūque scit enuersale, & scit singulare, cōtineri sub uniuersali, simul inducēs cognoscit sin- gulare, ut dicitur in 1. Post. sicut qui scit omnē mu- lā esse sterilem, simul dum scit hoc animal esse mu- lā, scit illud esse sterile: sed ille qui scit nullam forni- cationē esse faciendam, nisi etiam sciret hunc actū esse fornicationē, nō reputaretur scienter, sed igno- rāter peccare, ergo si nō per ignorantia peccat, nō solū scit in uniuersali: sed etiam scit in particulari.

¶ 8 Præt. Voces sunt signa intellectuū, ut Philoso. di- cit: sed ille qui actū eligit fornicari, si interrogare, res- pōderet hoc esse peccatum, & nō esse faciendū, ergo non est uerum quod ignoret in particulari, sciat autem in uniuersali, ut dicebatur.

¶ 9 Præt. Aug dicit 14. de ciui. Dei, q erubescētia ex- tinguit concupiscentiam. Oritur autem erubescen- tia ex scientia, ergo scientia extinguit concupiscentiam: infirmitas autem animi maxime ad concupi- scentiam pertinet, ergo scientia aufert peccatum, quod est ex infirmitate. Non ergo est possibile, q aliquis sciens ex infirmitate peccet.

¶ 10 Præt. Ille dicitur sciēs peccare, qui scit esse pec- carū quod facit: sed ratio peccati cōsistit in offensa Dei. Considerare autē offensam Dei, cōstringit cō- cupiscentia, secundum illud psalmi. Cōfige timore tuo carnes meas, a iudiciis enim tuis timui, ergo sciē- tia impedit peccatum, quod est ex infirmitate con- cupiscentia, & sic idem quod prius.

¶ 11 Præt. Beda ponit infirmitatē inter quatuor vul- nera, quę consequuntur ex peccato, & sic habet rō- nē pēnæ: sed pēna non est causa peccati, sed magis ordinatur ad corrigendum peccata, ergo peccatū scientis non potest esse ex infirmitate.

¶ 12 Præt. Infirmitas animi attenditur fm passiones, q sunt in parte sensitiua: peccatū autē cōsistit in cō- sensu uolūtatis, quæ est in parte intellectuua. Cā autē oportet, q cōiungatur effectui: quia omnis actio fit p cōtādū, ergo infirmitas nō pōt esse causa peccati.

¶ 13 Præt. Passiū magis immutatur a propinquiōri actiō, q remotiori: sed sciētia cū sit ī intellectu, p- pinquior est uolūtati, q infirmitas seu passio, quæ se tenet ex parte inferioris quæ carni cōiungitur, fm illud Matth. 26. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, ergo non uidetur possibile, q aliq ex infirmitate peccet contra conscientiam agens.

¶ 14 Præt. Pars superior animæ in qua est intellectus & uolūtas, imperat inferioribus partibus animæ in quibus sunt passiones. Irascibili & concupiscibili, & etiā membri corporis: sed defectus existens in mē- bris corporis nō immutat imperiū uolūtatis, sed so- lā executionē actus, ergo neq; defectus q est ex par- te irascibilis, & cōcupiscibilis fm infirmitatē passio- nū, immutat imperiū uolūtatis: sed ī imperio uolūta-

tis cōsistit peccatum, ergo nullum peccatum est ex infirmitate.

¶ 15 Præt. Passionibus, neq; meretur neq; demeretur: sed ipsum demeritū est peccatum, ergo nul- lum peccatū est ex passione, quæ est infirmitas.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in lib. de Summo bono, quod quædam peccata ex infir- mitate committuntur.

¶ 2 Præt. Apost. dicit ad Rom. 7. Passiones peccato- rum, q per legē erant, operabantur in mēbris meis, ut fructificarem morti. Quod autē fructificatio mortis est peccatum, secundum illud Rom. 6. Stipētia peccati mors, ergo ex passionibus quæ sunt infirmitates animæ, aliqua peccata committuntur.

RESPON. Dicēdum, q communiter ab omnibus ponitur aliqua peccata ex infirmitate cōmitti, quæ peccatis ignoratiæ nō distinguerentur: nisi contingeret aliquē sciētrem ex infirmitate peccare, & tunc concedendum est, q possibile est aliquem scienter peccare ex infirmitate. Ad cuius euidētia primo cō- siderare oportet qd per nomē in firmatatis intelligi- mus. Est autem hoc accipiēdum ex similitudine in- firmitatis corporis. Est autē corpus infirmū, quod si aliquis humor non subditur virtuti regitiuæ totius cordis, puta, cū aliquis humor excedit in caliditate, vel frigiditate, vel in aliquo huiusmodi. Sicut autem est quædā vis regitiua corporis, ita ratio est regitiua omnium interiorum affectionum: unde, cū aliqua affectio non est moderata secundū regimē rōnis, sed excedit, aut deficit, dī esse animæ infirmitas: hoc maxime contingit secundum affectiones appetitus sensitiui, quæ passiones dicuntur, ut timor, concupiscentia, & huiusmodi. Unde antiqui huius animæ passiones, ægritudines animæ uocabant, ut August. dicit in lib. de ciui. Dei. Illud ergo ex infirmitate homo agere dicitur, quod agit ex aliqua passione, puta, ex ira, vel timore, vel concupiscentia, ut aliquo huiusmodi. Socrates autem, ut Arist. dicit 7. Ethic. cōsiderans firmitatē & certitudinē sciētia posuit q sciētia non pōt superari a passione, ita ut nullus homo potest per passionem aliquid facere contra scientiā: & omnes virtutes nominabat sciētias, & omnia uitia seu peccata nominabat infirmitates, ex quo sequebatur q nullus sciēs ex infirmitate peccat, quod manifeste contrariatur his q quousq; experimur, & ideo cōsiderandum est, q hęc sciētia cōtingit multipliciter: uno modo, in uniuersali alio modo, in particulari, & uno modo, in habitu alio modo, in actū. Pōt autē ex passione primo cō- cōringere, ut id qd scitur in habitu, nō cōsideretur in actū. Manifestum est, n. q quādoq; una potentia intenditur in suo actū, & alia potentia vel impeditur vel totaliter auertitur a suo actū: sicut cū aliq; motus est ad aliquem audiendum, non percipit locum pertranseuntem, & hoc ideo cōtingit, quia eorum potētia radicanter in una anima, cuius intentio applicat unamquamq; potētia ad suum actum, & cū aliq; fuerit fortiter intētus circa actū unius potētia, minuitur eius intētio circa actū alterius. Sic ergo cum fuerit concupiscentia fortis, aut ira, aut timor, quid huiusmodi, impeditur a cōsideratione sciētia, & cō- siderandum est, q passiones animæ cum sunt in appetitu sensitiuo, sunt circa particularia: concupiscentia n. homo hęc delectationem, sicut & sentit delectationem. Sciētia autē, est in uniuersali, & in uniuersali sciētia non est principiu alicuius actus, nisi fm q applicatur ad particulare: quia actus circa particulare

Lib. 1. com. 2. 100. 1.

Lib. 1. Perihermenias in princip.

Li. 14. ca. 20. tom. 5.

In li. qu. q. 14. co mo. 8. fol. 107. ha. bet parcem huius.

sunt. Quando ergo passio est fortis circa aliquod particulare, repellitur contrarium motum scientia circa idē particulare, nō solū distrahēdo a cōsideratione sciētiae, vt supra dictum est: sed et corrumpēdo p viā cōtrarietatis. & sic ille qui in forti passione est cōstitutus, & si consideret aliquo modo, in vniuersali: in particulari tamē impeditur eius cōsideratio. Tertio cōsiderādum est, q̄ ex aliqua corporali trāsmutatione ligatur vsus rōnis, vt vel totaliter nihil cōsideret, vel q̄ nō libere cōsiderare possit, sicut patet in dormiētibus & phreneticis: p passiones autē fit aliqua immutatio circa corpus, ita q̄ interdum aliqui propter irā & cōcupiscentiā, vel aliquā hmōi passionē in infāniā inciderūt. & idē, qm hmōi passiones sunt fortes, p ipsām trāsmutationē corporalē ligant quodammodo rationem, vt liberum iudiciū de particularibus agendis non habeat. & sic nihil prohibet aliquem scientem secundum habitum & in vniuersali, per infirmitatem peccare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in voluntate hominis positum est, quod seruetur a peccato: sed in hoc infirmatur per passionem, vt perfecte non velit, ligato rationis vsu, sicut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod scientia, quāuis in se sit certissima, tamen sicut dictum est, impeditur in particulari per passionem, vt contra peccatum auxilium ferre non possit.

AD TERTIVM dicendum, quod voluntas mouetur secundum exigentiam boni apprehensā: sed q̄ hoc particulare appetibile apprehendatur vt bonū secundum rationis iudiciū, impeditur interdum per passionem, sicut dictum est.

AD QVARTVM dicendum, quod voluntas semper tēdit in aliqd sub rōne boni: sed q̄ aliqd appareat bonū quod nō est bonum, quādoq; quidem cōtingit ex hoc, q̄ rationis iudiciū est peruersum, etiā in vniuersali, & tunc est peccatum ex ignorantia: quandoq; vero ex hoc, q̄ impeditur in particulari propter passionem, & tunc est peccatum ex infirmitate.

AD QVINTVM dicendum, quod nō possit, ēē q̄ aliqs haberet simul, aut scientiā, aut opinionē veram in actu de vniuersali affirmatiuo, & opinionē falsam de particulari negatiuo, aut e cōuerso: sed bene pōt cōtingere q̄ aliqs hēat in habitu scientiam aut opinionē verā de vno cōtradietōriorum, & opinionē falsam in actu de alio. Actus. n. nō contrariatur habitui: sed actui. & per hoc patet solutio ad SEXTVM.

AD SEPTIMVM dicendum, quod cū actus peccati & virtutis sit s̄m electiōne, electiō autē est appetitus p̄cōsiliari, cōsiliū vero est quaedā inq̄sitiō, necesse est q̄ in quolibet actu virtutis, vel peccati, sit quaedam deductiō quasi syllogistica: sed tamē aliter syllogizat temperatus, aliter intemperatus, aliter continens, aliter incontinens. Temperatus enim mouetur tñ, secundum iudiciū rōnis: vnde vitur syllogismo triū propositionū, quasi sic deducēs, Nulla fornicatio est cōmittenda: hic actus est fornicatio. ergo nō est faciendus. Intemperatus vero totaliter sequitur concupiscentiā, & ideo etiā ipse vitur syllogismo triū propositionum, quasi sic deducens, Omni delectabili est fruēdū. hic actus est delectabilis. ergo hoc est fruendum. sed tam cōtinens q̄ incontinens dupliciter mouētur: s̄m rōnem quidē ad vitandum peccatum, s̄m concupiscentiā vero ad cōmittēdū: sed in continente vincit iudiciū rationis, in incontinente vero motus concupiscentiā. Vnde vterque vitur syllogismo quatuor propositionum: sed ad

contrarias conclusiones. Continens enim sic syllogizat, Nullum peccatum est faciendum, & hoc p̄ponit s̄m iudiciū rōnis: s̄m vero motus concupiscentiā uersatur in corde eius, q̄ omne delectabile est prosequendum: sed quia iudiciū rationis in eo vincit, assumit & concludit sub primo, Hoc est peccatum. ergo non est faciendum. Incontinēs uero, in quo vincit motus concupiscentiā, assumit & cōcludit sub secundo, Hoc est delectabile. ergo est prosequendum, & talis proprie est qui peccat ex infirmitate: & ideo patet q̄ licet sciat in vniuersali, non tñ scit in particulari: quia non assumit secundū rationem, sed secundum concupiscentiam.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ sicut Philosophus dicit in 7. Ethic. Sicut ebrius aliqua uerba profert, quae tamē interius nō intelligit: ita ille qui a passione est victus, & si exterius ex ore dicat hunc actū esse vitandum: tamen in corde suo iudicat hoc esse faciendum, vnde aliud dicit exterius, & aliud interius sentit.

AD NONVM dicendum, quod scientia quidem aliquando concupiscentiam vincit, uel concitando erubescētiā, aut horrorem diuinā offēnsae; sed nihil prohibet, quin aliqui, & ipsa scientia passione uincat in particulari. Vñ patet solutio ad decimum.

AD XI. dicendum, quod omnis p̄na, sua cōsideratione a peccato auertit: sed non omnis p̄na auertit a peccato, secundū quod iam est illata. priuatio enim gratiae est p̄na quaedam, nec tamen per hoc aliquis a peccato auertitur quod gratia priuatur: sed per hoc quod considerat se gratia priuari si peccet, & simile dicendum est de ignorantia.

AD XII. dicendum, quod consensus in actum pertinet quidem ad appetitum intellectiū: sed tñ non fit sine applicatione ad particulare, in quo plurimū possunt passiones animae, & ideo per passiones cōsensus quandoque immutatur.

AD XIII. dicendum, quod rō est propinquior uolūtati, quā passio: sed particulari appetibili est propinquior passio, quā ratio uniuersalis.

AD XIV. dicendum, quod anima praestit corpore sicut seruo, qui non potest reniti imperio Domini: sed ratio praestit irascibili & concupiscibili, ut Philosophus dicit in primo Politicorum regali aut politico principatu, qui ad liberos est, & ideo potest irascibilis & concupiscibilis etiam rationis imperio obuiare, sicut & liberi ciues interdum obuiāt imperio principis.

AD XV. dicendum, quod passionibus neque meremur neque demeremur, quasi in eis principaliter meritum, uel demeritum consistat: sed tamen possunt adiuuare, uel impedire ad merendum, uel demerendum.

ARTICVLVS X.
Vtrum peccata, quae per infirmitatem committuntur, imputentur homini ad culpam mortalem.

DEIMO quaeritur, utrum peccata, quae per infirmitatem committuntur, imputentur homini ad culpam mortalem. & uidetur quod non. Nihil enim imputatur ad culpam mortalem, quod homo non facit uoluntarie: sed huiusmodi peccata, quae ex infirmitate committuntur, nō facit homo uoluntarie, de his enim Apost. dicit ad Gala. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, et non quaecumque uultis illa faciat. ergo huiusmodi peccata non imputantur homini ad culpam mortalem.

¶ Praet. Nulla uirtus passiuā potest operari, nisi s̄m quod mouetur a suo actiue: sed ratio proprie nata

Quaest. dist. S. Tho. Q 3 est

Lib. 7. ca. 10. ante mediā tom. 5.

Lib. 6. ca. 5. e medio tom. 5.

est mouere voluntate. Si ergo iudicium ronis fuerit impeditum per passionem, videtur quod non sit in potestate voluntatis vitare peccatum. Non ergo imputatur ei ad culpam mortalem.

¶ 3. Præ. Passio animæ magis de p̄p̄inquo impedit rōnē & uolūtātē, q̄ passio corporis, sed passio corporis totaliter excusat culpā ea, q̄ inordinate committitur, sicut patet de his quæ sūt a dormitibus & a phreneticis. ergo passio animæ multo magis excusat a culpa. Sed diceretur, q̄ passio animæ est uolūtaria: passio autem corporis nō est uolūtaria.

¶ 4. Sed contra: causa non est prior quā effectus; sed passio ex hoc, q̄ est uolūtaria non habet rationē culpæ mortalis, sed uenialis tantum. ergo neque ex ea potest causari peccatum mortale.

¶ 5. Præ. Peccatum non aggrauatur ex euentu in infinitum, ut si quod erat in se ueniale, propter euentū fiat mortale: sed ipsa passio si nō sequeretur mala electio, non esset peccatum mortale, ergo propter hoc, quod sequitur electio mala, non incurrit homo culpā peccati mortalis, & sic peccata quæ ex infirmitate committuntur, non sunt mortalia.

SED CONTRA ē, qd̄ dicit Apos ad Ro. 7. Passiones peccatorū operabantur in mēbris nostris, ut fructificaretur morti: sed nihil fructificat morti, nisi peccatum mortale, ergo peccata quæ committuntur p̄ passionem siue per infirmitatem, possunt esse mortalia.

RESPON. Dicendū, q̄ cum ex infirmitate siue ex passione aliquis interdū committat adulterium, & multa flagitia seu facinora, sicut fecit Petr⁹ cū Christū negauit ex timore, nulli dubium esse debet, q̄ peccata ex infirmitate perpetrata, quæque sunt mortalia. Ad cuius euidentiā considerandum est, q̄ necessitas quæ est ex suppositione alicuius, qd̄ subiacet uolūtati, nō tollit rōnē peccati mortalis. Sicut si gladius infigat alicui in mēbris uitalibus, necesse est q̄ moriat: sed infixio cultelli est uolūtaria. Vn̄ mors illius, qui cultello percussus, imputatur percussenti ad culpā mortālē. Similiter dicendum est in proposito: posito enim q̄ rō sit ligata p̄ passionem, necesse est, q̄ sequatur peruersa electio; sed in potestate uoluntatis est hoc ligamē rationis repellere. Dicitur enim, q̄ ratio ligatur ex hoc, quod intentio aīæ applicatur uehementer ad actum appetitus sensitui: unde auertitur a cōsiderando in particulari id, qd̄ habitualiter in uoluntate cognoſcit.

Applicare autē intentionem ad aliquid, uel non applicare, in potestate uoluntatis existit. Vn̄ in potestate uolūtatis est, q̄ ligamen rōnis excludat. Actus ergo commissus, qui ex tali ligamine procedit, est uoluntarius, unde non excusatur a culpa etiā mortali: sed si ligatio rōnis per passionem intantum procederet, q̄ non esset in potestate uolūtatis huiusmodi ligamen remouere. pura, si per aliquā animæ passionē aliquis in insaniam uerteretur, quicquid committeret non imputaretur ei ad culpā, sicut nec alii infans, nisi forte quantum ad principium talis passionis, qd̄ fuit uoluntarium: poterat enim uoluntas a principio impedire, ne passio intus procederet. Sicut homicidium per ebrietatem commissum, imputatur homini ad culpā; quia principium ebrietatis fuit uolūtariū.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ illud quod hō facit ex passione ligatus, nō uult homo facere extra passionem existens: sed per passionem ad hoc deducitur ut velit, passione ratione in ligante.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ uolūtas nō solū mouet ab apprehensione rōnis ligatæ ex passione: sed et

habet in potestate ligamen rōnis excludere, ut dicitur est. & pro fāto imputatur ei ad culpam quod facit.

AD TERTIVM dicendum, quod remouere passionem corporalem, non est in potestate uoluntatis, sicut remouere passionem animæ: quia natura corporalis non obedit uoluntati rationali, sicut appetitus sensituius, & ideo non est simile.

AD QVARTVM dicendum, q̄ nihil prohibet quid non esse peccatum mortale simpliciter, quod tamen in casu est peccatum mortale. Sicut non est eleemosynam pauperi fame morienti, est peccatum mortale, quod tamen alias peccatum mortale non esset. & similiter in proposito non uelle repellere passionem aliquam, & si simpliciter non sit peccatum mortale, tamen in hoc casu quando innat usque ad consensum peccati mortalis, est peccatum mortale.

AD QVINTVM dicendum, q̄ euentus in postera procedens & improuisus, non aggrauat in infinitum sed euentus coniunctus & prouisus potest aggrauare in infinitum, ut sit peccatum mortale, quod aliter non esset. Sicut proijcere sagittam, non est peccatum mortale: sed proijcere sagittam cum oculo in hominis, est peccatum mortale. & similiter non repellere passionem inclinante ad peccatum mortale, non est absque peccato mortali.

ARTICVLVS XI.

Utrum infirmitas alienius, uel aggrauat peccatum.

VN̄ DECMO. queritur, utrum infirmitas aueruiet, uel aggrauet peccatum: & uidetur q̄ aggrauet. Sicut enim se habet bona passio ad meritum ita se habet mala passio ad peccatum: sed bona passio auget meritum, magis enim est laudabile & meritorium, q̄ aliquis eleemosynam faciat ex compassione misericordie, quam sine compassione misericordie faciat, ut patet per August. de ciuitate dei. De ergo etiam facere peccatum cum passione, est magis uituperabile & magis peccatum: sed peccare ex passione est peccare ex infirmitate, ut dictum est. ergo infirmitas aggrauat peccatum.

¶ 1. Præ. Cum op̄ peccatum sit ex libidine, ut dicitur, quāto ex maiori libidine aliquis peccat, tantum magis uult peccare: sed libido est quāda passio animæ & infirmitas. ergo infirmitas aggrauat peccatum.

¶ 2. Præ. Augmentata etiā auget effectus, sicut ex maiori calore sequitur maior calefactio. Si ergo infirmitas est cā peccati, sequitur q̄ maior infirmitas sit maioris peccati, & sic infirmitas aggrauat peccatum.

SED CONTRA. Illud propter quod peccatum fit remissibile, non aggrauat, sed diminuit peccatum: sed propter infirmitatem dicitur aliquod peccatum magis remissibile. ergo infirmitas mortis aggrauat, sed diminuit peccatum.

RESPON. Dicendū, q̄ peccare ex infirmitate peccare ex passione, ut dictum est: passio autē appetitus sensitui dupliciter se habet ad motū uoluntatis, uno modo, ut procedēs, alio modo, ut cōsequens. ut procedēs quidem, sicut eum propter passionem inclinatur uoluntas ad aliquid uolendum, & sic passio diminuit rationem meriti, & rationem demeriti: quia meritum & demeritum in electione consistit ratione precedente. Passio autem obnubilat uel ligat iudicium rōnis. Quāto autē iudicium rōnis fuerit purius, tāto electio est perficior: ad beatitudinem uel demerendum. Vidē q̄ inducitur ad beatitudinem ex iudicio rōnis, laudabilis operatur q̄ inducitur ad hoc idem ex sola animi passione.

D. 587. In ar. præcedenti.

2. 2. q. 77. ar. 4.

enim interdum errare potest indebite miserendo. & similiter ille qui inducitur ad peccandum ex deliberatione rationis, magis peccat quam ille qui inducitur ad peccandum ex sola animi passione. Ut consequens autem consideratur passio, quando ex forti motu voluntatis, commouetur appetitus inferior ad passionem: & sic passio addit ad meritum vel demeritum, quia est signum passio, quod motus voluntatis sit fortior. & hoc modo verum est, quod ille qui cum maiori compassione facit elemosinam, magis meretur, & qui cum maiori libidine facit peccatum, magis peccat, quia hoc est signum quod motus voluntatis sit fortior: sed hoc non est ex passione benefacere, vel peccare, sed potius pari ex electione boni vel mali.

Vnde patet responsio AD PRIMUM, & SECVNDVM. **B** AD TERTIVM dicendum, quod de ratione peccati est quod sit voluntarium: voluntarium autem dicitur, cuius principium est in ipso agente. & ideo quanto principium interius magis augetur, tanto etiam peccatum fit grauius: quanto autem principium exterius magis augetur, tanto peccatum fit leuius. Passio autem est principium extrinsecum voluntatis: motus autem voluntatis est principium intrinsecum. & ideo quanto motus voluntatis fuerit fortior ad peccandum, tanto peccatum est maius: sed quanto passio fuerit fortior impellens ad peccandum, tanto fit minus.

ARTICVLVS XII.

Utrum aliquis possit ex malitia, seu ex certa scientia peccare.

D VODE CIMO queritur, utrum aliquis possit ex malitia, seu ex certa scientia peccare. & vsus non. Ad illud. n. homo intendit, quod ex certa scientia operatur: sed secundum quod Dionysius dicit 4. cap. de diu. nom. nullus intendens ad malum operatur. ergo nullus ex certa scientia malum operatur.

¶ 2 Præ. Nulla potentia potest moueri, nisi in suum obiectum: sed obiectum voluntatis est bonum apprehensum. ergo nullus potest velle id quod est contra malum: & ita nullus potest ex certa scientia peccare. Sed dicendum quod voluntas tendit in aliquod bonum, cui coniungitur malum: & pro tanto dicitur tendere in malum.

¶ 3 Sed contra, quæ non sunt separata secundum rationem, possunt separari secundum actum animæ, tam secundum intellectum quam secundum affectum: possumus enim intelligere rotundum sine materia sensibili, & aliquis vult esse abbas sine hoc quod sit monachus. Est ergo malum coniungitur alicui bono, non tamen oportet (ut videtur) quod feratur in malum ex hoc, quod feratur in bonum cui coniungitur malum.

¶ 4 Præ. Denominatio non fit ab eo, quod est secundum accidens, sed ab eo quod se copietur rei, quia secundum hoc de re iudicatur: sed aliquis ex hoc, quod vult aliquid secundum se, non dicitur velle illud quod est ei adiunctum, nisi per accidens. sicut qui amat vinum propter dulce, non amat vinum nisi per accidens: & sic qui vult aliquid bonum cui coniungitur malum, non vult illud malum nisi per accidens. Non ergo debet dici quod ex malitia peccet, quasi volens malum.

¶ 5 Præ. Quicumque peccat ex infirmitate, hæt voluntatem mali, quod coniungitur alicui bono. Si ergo ob hoc dicatur aliquis ex malitia peccare, sequitur quod ille qui ex infirmitate peccat, ex malitia peccet, quod patet esse falsum. Sed dicendum, quod voluntas eius qui ex malitia peccat, ex se nititur in malum modo prædicto: non autem voluntas eius qui peccat ex infirmitate, sed quasi mota ex passione.

¶ 6 Sed contra, ex se moueri ad aliquid est secundum

suam formam, & naturam inclinari in illud, sicut gratia ex se mouetur deorsum: sed voluntas ex sua forma & natura non tendit in malum, sed magis in bonum. ergo voluntas non potest ex se tendere in malum, & sic nullus ex malitia peccabit.

¶ 7 Præ. Quia voluntas ex se tendit in bonum secundum communem rationem boni, oportet quod in differentias boni tendat ex aliquo alio determinate inclinata. sunt autem differentie boni, bonum verum, & bonum apparens: in verum autem bonum tendit voluntas ex iudicio rationis. ergo in apparens bonum cui coniungitur malum, non tendit ex se; sed ex aliquo alio inclinata. nullus ergo ex malitia peccat.

¶ 8 Præ. Malitia quandoque sumitur pro culpa, secundum quod opponitur virtuti: quandoque vero sumitur pro poena, secundum quod Beda dicit quatuor esse contracta ex peccato, ignorantiam, infirmitatem, malitiam, & concupiscentiam: sed non potest dici aliquis ex malitia peccare, si accipiatur malitia pro culpa, quia sic idem esset causa sui ipsius. Malitia malitia. Neque iterum secundum quod sumitur pro poena: quia omnis poena pertinet ad rationem infirmitatis, & sic ex malitia peccare esset ex infirmitate peccare, quod est in eo ueniens. Nullus ergo ex malitia peccat.

¶ 9 Præ. Contingit interdum quod aliquis aliquid leuissimum peccatum ex certa scientia committit, puta, dicendo uerbum orisum aut mendacium iocofum: sed peccatum quod est ex malitia, dicitur esse grauius. Non ergo peccare ex certa scientia, est peccare ex malitia.

¶ 10 Præ. Dionysius dicit 4. capite de diu. nomin. quod bonum est principium, & finis cuiuslibet actionis: sed illud ex quo aliquis peccat, uel est principium interius inclinans ad peccandum, sicut habitus uel passio, aut aliquid huiusmodi: uel est finis intentus. Nullus ergo ex malitia peccat.

¶ 11 Præ. Si aliquis ex malitia peccat, maxime hoc uidetur de eo, qui eligit peccare: sed secundum Damascenum. omne peccatum est ex electione. ergo omne peccatum esset ex malitia.

¶ 12 Præ. Malitia opponitur virtuti, & ita cum uirtus sit habitus, malitia etiam est habitus: quia contraria sunt in eodem genere. Aliqui autem habitus uirtutum sunt in irascibili & concupiscibili, sicut de temperantia, & fortitudine Philosophus dicit in 3. Eth. quod sunt irrationabilium partium. harum autem potentiarum animæ non est eligere: sed liberi arbitrii. Peccatum ergo quod ex electione committitur, non debet dici ex malitia procedere.

¶ 13 Præ. Ille qui ex malitia peccat, uidetur hoc ipsum uelle, quod est peccare & malum operari: sed hoc non potest contingere, quia synderesis nisi quæ extinguitur quæ semper remurmurat malo. Nullus ergo ex malitia peccat.

SED CONTRA est, quod dicitur Iob 34. Quasi de industria recesserunt a Deo, & uias eius intelligere noluerunt: sed recedere a Deo est peccare, ergo aliqui de industria peccant, quod est ex malitia peccare.

¶ 2 Præ. retea Augustinus dicit in libro 2. Confes. quod cum furaretur poma, non ipsa poma, sed defectum suum amabat, scilicet ipsum furtum: sed amare ipsum malum, est ex malitia peccare. ergo aliquis ex malitia peccat.

¶ 3 Præ. Inuidia est malitia quædam: sed aliqui ex inuidia peccant. ergo aliqui peccant ex malitia.

RESPON. Dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 3. Ethico. aliqui posuerunt, quod nullas uoluntarie est malus. Contra quos Philosophus ibidem dicit, quod

Qualit. dist. S. Tho. Q 4 irra-

In lib. q. d. 4. hæt partem huius. to. 8. folio 407.

Cap. 4. p. r. non remotæ a fine.

Lib. 2. & ca. 27.

Li. 3. cap. 6. i principio. tom. 5.

Li. 3. cap. 6. tom. 1.

1. s. q. 78. Ar. 1. 2. 6. 3. Lib. 3. cap. 1. parum a te medium 1. 5.

irrationabile est dicere, qd aliquis velit adulterium committere, & non velit esse iniustus. Cuius rōi est, quia voluntarium dicitur aliquid non solum, si voluntas feratur in illud primo, & per se, sicut in finem, sed etiā si feratur in illud, ut ad finē, sicut etiam in finem non solum vult consequi sanitatem, sed etiam vult bibere medicinam amarā, quam alias nollit, ad hoc ut sanitatē consequatur: & similiter mercator p̄icit mercēs in mari volūtariē, ne deperat nauis. Si ergo contingat, qd aliquis in t̄m velit aliqua delectatione frui, puta, adulterio vel quocumque huiusmodi appetibili, ut nō refugiat incurere deformitatē peccati, quam percipit esse coniunctam ei, quod vult, non solum dicitur velle illud bonum, qd principaliter vult, sed etiā ipsam deformitatem, quam patit eligi, ne bono cupito priuētur. vñ adulter & delectationē vult quidem principaliter, & secundario vult deformitatē, sicut ponit Aug. exemplum in li. de Sermone Domini in monte, qd aliquis p̄ amorem alicuius ancillae volūtariē sustinet duram feruitutem Domini eius. Sed ad hoc, quod aliquis intum velit aliquid bonum commutabile, qd nō refugiat auerti a bono incommutabili, potest contingere dupliciter, uno mō, ex eo qd nescit illi bono commutabili talē auersionē esse coniunctam, & tunc dicitur ex ignorantia peccare: alio modo, ex aliquo interiore inclinante volūtatem in bonum illud. Inuenitur autē aliquid in alterum inclinari dupliciter, uno mō, quasi ab alio passum, sicut cū lapis projicitur sursū: alio modo, per formam propriam, & tunc ex seipso inclinatur in illud, sicut cū lapis cadit deorsum, & similiter voluntas inclinatur in bonū commutabile, cui adiungitur deformitas peccati: quāque quidē ex aliqua passione, & tunc dicitur ex infirmitate peccare, sicut supra dictū est: aliquando autem ex aliquo habitu, quando per consuetudinem inclinari in tale bonū, est ei iā verisimili, quasi in habitum, & naturā, & tunc ex proprio motu, absq; aliqua passione inclinatur ad illud: & hoc est peccare ex electione, siue ex industria, aut certa scientia, aut etiam ex malitia.

D. 490.

11. cap. 22. inter principium & medium 10. 4.

Ar. 10. & 11. preced.

Ad PRIMVM ergo dicēdū, qd nullus operās intendit ad malū, quasi principaliter volūtū: sed tñ ex cōse quēti sit alicui ipsū malū volūtariū, cū nō refugit incurere in malū ad hoc, qd p̄suat bono cōcupito. Ad SECVDVM dicēdū, qd voluntas semper fertur principaliter in bonum aliquod; & ex uehementi motu in aliquod bonum, contingit, quod sustineatur malum, quod est illi bono coniunctum. Ad TERTIVM dicēdū, qd aliqui cōtingit volūtate ferri in aliqd bonū, cui coniungitur malum, & tamē nō fertur in malū illud, sicut si aliq; appeteret delectationē, qd est in adulterio, & tamē refugit adulterii deformitatē, & ex hoc ēt delectationē abiceret: sed aliquando contingit quod aliquis p̄ delectationē, etiam volūtariē incurrit deformitatem culpā. Ad QVARTVM dicēdū, qd illud qd cōiungit bono principaliter desiderato, si sit improuisū, & ignotū, non est volūtū, nisi p̄ accidēs. Sicut cum aliquis ex ignorantia peccās vult aliquid, quod nescit esse peccatum, qd tamen in rei veritate peccatum est, talis enim nō vult malum nisi per accidēs, sed si sciat illud esse malum; iam ex consequenti illud malum vult, ut dictum est, & non solum per accidēs.

In corp. art.

Ad QVINTVM dicēdū, qd cū dicitur aliquis peccare ex aliquo, datur intelligi qd illud sit primum principium peccati. In eo autem qui peccat ex infirmitate, voluntas mali non est primum principium peccati, sed

causatur ex passione: sed in eo peccato ex malitia voluntas mali est primum principium peccati, qd ex seipso & per habitum proprium inclinatur in voluntatem mali, non ex aliquo exteriori principio.

AD SEXTVM dicēdū, qd forma per quam peccans operatur, non solum est ipsa potentia voluntatis, sed habitus qui interiori inclinatur per modum iustitiae naturae, & per hoc patet solutio ad septimum.

AD OCTAVVM dicēdū, qd cum dicitur aliquis ex malitia peccare, malitia potest ibi sumi, vel per habitum qui opponitur virtuti, vel pro culpa secus, dum qd interior voluntatis actus, seu electio dicitur culpa, & est causā interioris actus, vnde non loquitur quod idem sit causa sui ipsius.

AD NONVM dicēdū, qd malitia opponitur virtuti, quā est bona qualitas mētis: peccatum autē virtutis nō est cōtrarium virtuti, vnde si aliquis de industria peccatum veniale committat, non est ex malitia.

AD X. dicēdū, quod bonum est principium, & finis actionis primo & principaliter: sed secundario, & consequenter etiam malum potest esse voluntatum, ut dictum est.

AD XI. dicēdū, quod etiam in peccato infirmitatis potest esse electio: quā tamen non est primum principium peccandi, cum causatur ex passione, & ideo non dicitur talis ex electione peccare, quāuis eligens peccet.

AD XII. dicēdū, qd sicut passio in irascibili vel concupiscibili existēs causat electionem inquantum ligat rationē ad momentum, ita habitus in potentis existēs causat electionem inquantum ligat rationem, non iam per modum passionis peccati, sed per modum forme immanentis.

AD XIII. dicēdū, qd ad synderesim peritūta nec salia principia iuris naturalis, circa quae nullus potest rat: sed ratio ligatur per passionem, vel habitum eo qui peccat, quantum ad particularia eligibilia.

Ea vero quae in cōtrariū obijciuntur, licet veritas cludat, tamē in 2. arg. cōsiderandum est, qd cū dicitur qd ipsum defectū amavit, nō poma quae fuerunt, nō est sic intelligendum, quasi defectus ipse deformitas culpae possit esse primo & p̄ se volūtū: sed primo & p̄ se volūtū erat vel gerere motū alijs, vel experientiam hēre alicuius, vel facere aliqd improbitate, aut aliqd hōi. In tertio vero argumēto nō dicitur, qd nō oē peccatum, quod ex alio peccato causatur, potest dici ex malitia esse cōmissum: qd potest qd illud primum peccatum, quod est cā alterius, est commissum ex infirmitate vel passione. Ad hoc tē qd aliquis ex malitia peccet, oportet qd malitia primum peccandi principium, ut dictum est.

ARTICVLVS XIII.

Utrum ille qui peccat ex malitia, grauius peccet, quam qui peccat ex infirmitate.

TERTIODECIMO quaritur, utrum ille qui peccat ex malitia, grauius peccet, quam ille qui peccat ex infirmitate, & videtur quod nō. Dicitur enim Apocal. 3. Utinam calidus es, aut frigidus, sed tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Calidus enim videtur esse qui bonum operatur, tepidus autem qui ex infirmitate peccat, sicut in contrarium omnino autem frigidus qui ex malitia peccat, & intemperatus, ergo periculosius est ex infirmitate, quam ex malitia peccare.

¶ 2. Præ. Eccle. 42. dicitur. Melior est iniquitas viri quam mulier bene faciens. Quod a quibusdam sic interpretatur, ut per virum intelligatur aliquis iniquus, & a muliere bene faciens, intelligatur aliquis bonus.

aliquid fortiter operandum, per mulierem autē aliquis remissus & tepidus in operando. Primum autē videtur cōpetere intemperato, qui ex malitia operatur, ut dictum est: secundum autem incontinenti, qui peccat ex infirmitate, ergo peius est ex infirmitate, quam ex malitia peccare.

¶ 3. Præter. In collationibus patrum dicitur, q̄ facilius ad fervorem perfectionis pervenit peccator, quā monachus remissus & tepidus: sed peccator maxime est qui ex malitia operatur, remissus autem est aliquis qui infirmatur in operando. ergo peius est ex infirmitate peccare, quā ex malitia.

¶ 4. Præter. Ille periculosissime infirmatur, cui nec cibus, nec medicina quæ alios iuvat, potest prodesse: sed incontinenti qui ex infirmitate peccat, non profunt neq; scientia neq; bonum propositum, quia auertitur per passionē, ergo periculosissime peccat.

¶ 5. Præter. Quanto aliquis maiori passione impellitur ad peccandum, tanto leuius peccat: sed maior est impulsio quæ est per habitum, quā quæ est p̄ passionem, ergo minus peccat ille qui ex habitu inclinatur ad peccandum, qui dicitur ex malitia peccare, ut dictum est, quā qui inclinatur ex passione, qui dicitur ex infirmitate peccare.

¶ 6. Præter. Ille qui peccat ex malitia, mouetur ad malum ex forma sibi inherente, quæ mouet per modum naturæ. Quod autē naturaliter mouet ad aliq̄d, ex necessitate mouetur ad illud, & non voluntarie, ergo ille q̄ peccat ex malitia certa, nō peccat voluntarie, ergo vel nihil, vel minimum peccat.

SED CONTRA, Illud, qd̄ inclinatur ad misericordiā, alleviat peccatum, sed infirmitas inclinatur ad misericordiam, secundum illud Psal. Misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit signum tui nostrum. ergo peccatū ex infirmitate est leuius, quā peccatum quod committitur ex malitia.

RESPON. Dicendum, q̄ peccatum ex malitia committitur, ceteris paribus est grauius peccato qd̄ committitur ex infirmitate, cuius ratio ex tribus appareret. Primo quidem, quia cum voluntarium dicatur, cuius principium est in ipso, quāto magis principium actus est in ipso agente, tantō magis est voluntarium: & per consequens tanto magis est peccatū, si actus sit malus. Manifestum est autem ex præmissis, quōd cum aliquis ex passione peccat, principiu peccati est passio, quæ est in appetitu sensitiuo, & sic huiusmodi principium est extrinsecum a voluntate: sed quando peccat ex habitu (quod est ex malitia peccare) tunc voluntas per seipsam tendit in actum peccati, quasi iam totaliter inclinata ex habitu per modum naturalis inclinationis in actum peccati: unde de peccato est magis voluntarium, & per consequens grauius. Secundo, quia in eo qui peccat ex infirmitate, seu ex passione, voluntas inclinatur ad actum peccati, quamdiu passio durat: sed statim abeunte passione, quæ cito transit, voluntas recedit ab illa inclinatione, & redit ad propositum bonū, penitēs de peccato commisso: sed in eo qui peccat ex malitia, voluntas inclinatur in actum peccati manente habitu qui non transit, sed perseverat, ut forma quedam iam immanēs & connaturalis facta, unde qui sic peccant, perseverant in voluntate peccandi, & non de facili poenitent. & ideo Philo, in 7. Ethico, intemperatum comparat ei, qui cōtinue ab infirmitate grauat, puta, ptytico vel hydropico: incontinentem autem ei, qui certis temporib; affligitur, & non continet, sicut epileptico, & sic manifestum est, q̄ gra-

uius & periculosius peccat, qui peccat ex malitia, q̄ qui peccat ex infirmitate. Tertio, quia ille q̄ peccat ex infirmitate, habet voluntatem ordinatā in bonū finem: bonum, n. proponit & querit, sed interdum recedit a proposito p̄ passionē: sed ille qui peccat ex malitia, habet voluntatem ordinatam in malum finem, habet, n. firmatum propositum ad peccādum. Manifestum est autē, q̄ finis in appetibilibus, & operabilibus se habet sicut principium in speculatiuis, vt Phil. dicit in 2. Phys. Ille autē grauissime ignorat & periculosissime, qui errat circa principia: quia talis non potest reduci per aliqua principia priora. Ille autē qui errat tantū circa conclusiones, potest reduci per principia, in quibus nō errat. Sic ergo grauissime & periculose peccat, qui peccat ex malitia, & non potest de facili reuocari, sicut reuocatur ille qui peccat ex infirmitate, in quo ad minus manet bonū propositū.

AD PRIMUM ergo dicendum, quōd frigidus ibi vocatur infidelis, q̄ aliquā excusationem habet ex hoc q̄ per ignorantiam peccat, secundū illud Apostoli 1. Tim. 1. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea. Tepidus autem vocatur Christianus peccator, qui in eodem genere peccati grauius peccat, secundum illud Apost. ad Hebr. 10. Quanto putatis deteriora mereri supplicia, qui sanguinem testamenti pollutum duxerit, &c. unde auctoritas illa non est ad propositum.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ s̄m glossam, uir ibi dicitur aliquis discretus & strenuus, qui etsi aliquando peccet, tamen ex ipso peccato sumit occasionē boni, puta, humilitatis & maioris cautelæ. Mulier autem ibi dicitur, aliquis indiscretus, qui ex bono quod facit, sumit occasionem sui periculi, dum ex eo per superbiam deijcitur, vel potest dici secundū literalem sensum, q̄ melior est iniquitas viri idest vir iniquus ad commorandum, quā mulier benefaciēs. Facilius enim homo precipitaretur in peccatum ex familiari conuersatione cum bona muliere, quā cum malo viro. & hoc patet per hoc quod præmittitur, in medio mulierum noli commorari, & per illud quod sequitur, & mulier cōsumens in opprobrium, unde hoc est ad propositum.

AD TERTIUM dicēdū, q̄ ille est remissus in benefaciēdo, incōparabiliter melior est, q̄ ille q̄ malum facit, & ex hoc ipso contingit q̄ peccator cōsiderans malū suū, quandoq; vehementer ita cōtra illud mouetur, q̄ ad feruorē perfectionis proficit: sed ille qui operat bonū, licet remisse, nō habet aliquid quod multum horrere debeat, unde magis quiescit in statu suo, & non ita de facili transfertur ad meliora.

AD QUARTUM dicēdū, q̄ ille qui peccat ex infirmitate, licet dū peccat nō iuuetur ex scientia, & bono proposito, tamen de facili potest postmodum iuuari paulatim consuescendo, & resistere potest passioni: sed ille qui peccat ex malitia difficile reducit, sicut ille etiā qui errat circa principia, ut dictum est.

AD QUINTUM dicendum, quōd impulsio quæ est ex passione, diminuit peccatum, quia est quasi ex exteriori: impulsio autem quæ est ex voluntate, auget peccatum. Quanto enim motus uoluntatis est uehementior ad peccandum, tanto grauius peccat: habitus autem facit motum uoluntatis uehementiorē, & ideo ille qui peccat ex habitu, grauius peccat.

AD SEXTUM dicēdū, q̄ habitus uirtutis vel uitij, est forma animæ rōnalis: ois autē forma est in aliquo secundum modum recipientis. De natura autem rationalis creaturæ est, quōd sit arbitrio libera. Nam habitus

Lib. 2. cō. 8. 89. tom. 2.

Glo. ordinata ibi.

In corp. art.

habitus virtutis vel vitij non inclinatur voluntatem ex necessitate, sic quod aliquis non possit contra rationem habitus operari: sed difficile est operari contra id, ad quod habitus inclinatur.

ARTICVLVS XIII.

Utrum omne peccatum ex malitia sit peccatum in Spiritum sanctum.

Secunda secundae q. 14. art. 4.

Quarto decimo quaeritur, utrum omne peccatum ex malitia, sit peccatum in Spiritum sanctum, & videtur quod non. Peccatum enim in Spiritum sanctum est peccatum oris, ut patet per id quod dicitur Matth. 12. Qui dixerit contra Spiritum sanctum verbum &c. Peccatum autem ex malitia potest esse cordis & operis, ergo non omne peccatum ex malitia, est peccatum in Spiritum sanctum.

Lib. 2. sent. dist. 43.

¶ 2 Præter. Peccatum in Spiritum sanctum est speciale genus peccati, habet enim determinatas species, ut patet per Magistrum 43. dist. 2. lib. Sententiarum, scilicet obstinationem, desperationem, & huiusmodi: sed peccatum ex malitia non est speciale genus peccati. Contingit enim secundum quodlibet genus peccati peccare ex malitia, sicut ex infirmitate, & ex ignorantia, ergo non omne peccatum ex malitia, est peccatum in Spiritum sanctum.

¶ 3 Præter. Peccatum in Spiritum sanctum est peccatum blasphemiae, ut patet per id quod habetur Lucæ 11. Et autem qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur: sed blasphemiam est quoddam speciale peccatum. Cum ergo peccatum ex certa malitia non sit speciale peccatum, quia inuenitur in quolibet genere peccati, videtur quod non omne peccatum ex malitia, sit peccatum in Spiritum sanctum.

Lib. 2. sent. dist. 43.

¶ 4 Præter. Peccatum ex malitia dicitur cui complacet malitia propter se, sicut pijs placet bonitas propter se, ut Magister dicit 43. dist. 2. lib. Sententiarum, sed ex hoc quod alicui placet virtus propter se, non constituit aliqua determinata species virtutis, ergo nec ex hoc quod alicui placet malitia propter se, constituitur aliqua determinata species peccati: & sic cum peccatum in Spiritum sanctum sit determinata species peccati, videtur quod non omne peccatum quod est ex malitia, sit peccatum in Spiritum sanctum.

Epist. 10. non remota a fine illius 10. mo. 2.

¶ 5 Præter. Aug. dicit ad Bonifacium comitem, quod omne peccatum, quocumque modo homo se alienauerit a Deo usque ad finem vite suae, est peccatum in Spiritum sanctum: sed hoc contingit de peccato etiam, quod est ex infirmitate & ignorantia, ergo non est idem peccare in Spiritum sanctum, & peccare ex malitia.

Lib. 2. sent. dist. 43.

¶ 6 Præter. Magister dicit in 2. Sententiarum quod illi peccant in Spiritum sanctum, qui putant suam malitiam exuperare bonitatem diuinam: sed qui sic putant, errant, & omnes errantes ignorant, ergo videtur quod peccatum in Spiritum sanctum magis sit peccatum ignorantiae, quam infirmitatis.

Lib. 2. sent. dist. 43.

¶ 7 Præter. Aliquis dicit peccare ex aliquo dupliciter: vno modo, sicut ex potentia, vel habitu, aut dispositione eliciente actum: alio modo, sicut ex fine mouente: sed non potest dici quod peccans in Spiritum sanctum, peccet ex malitia sicut ex habitu vel dispositione eliciente actum, quia sic omne peccatum esset in Spiritum sanctum. Nec iterum sicut ex fine mouente, quia malitia, in quantum est malitia, non potest esse finis mouens. Nullum enim intendens ad malum operatur, ut Dion. dicit 4. c. de diu. no. Si autem malitia dicatur mouens propter bonum apprens, cui coniungitur, sic omne peccatum esset ex malitia, quia in omni peccato est mouens aliquod bonum apprens, est enim coniunctum malo. Non ergo peccatum in Spiritum sanctum est idem, quod peccatum ex malitia.

4. cap. p. 4. non remota a principio.

¶ 8 Præter. Duplex est malitia. Malitia contracta, quod Beda ponit eam unum de quatuor, quae consistuntur ex peccato primi parentis: est & malitia actualis, est peccatum actuale, sed peccatum in Spiritum sanctum non potest dici peccatum ex malitia contracta, quia malitia contracta ad defectum & infirmitatem naturae pertinet, & sic peccatum in Spiritum sanctum esset peccatum ex infirmitate. Neque etiam ex malitia actuali, quia sic oportet quod ante peccatum in Spiritum sanctum semper praecederet peccatum aliquod actuale, quod non est verum in omni specie peccati in Spiritum sanctum. Non ergo peccatum in Spiritum sanctum est peccatum ex malitia.

¶ 9 Præter. Peccatum in Spiritum sanctum dicitur a Magister, quod non facile remittitur: sed hoc conuenit cuilibet peccato quod procedit ex habitu. Dicitur Aug. in lib. Confessionum, quod ex peruersa voluntate sequitur libido, ex libidine consuetudo peccandi, ex consuetudine necessitas, ergo omne peccatum quod est ex habitu, etiam si non sit ex malitia, sed ex infirmitate vel ignorantia, est peccatum in Spiritum sanctum, nam habitus vitiosus ex consuetudine causatur. Non ergo idem est peccare in Spiritum sanctum, & peccare ex malitia.

Sed contra est, quod Magister dicit 43. dist. 2. libri Sententiarum, quod ille in Spiritum sanctum peccat, cui malitia propter seipsum placet: sed talis dicitur peccare ex malitia, ergo idem est peccare ex malitia, & peccare in Spiritum sanctum.

¶ 10 Præter. Sicut patri appropriatur potentia, & filio sapientia, ita Spiritui sancto appropriatur bonitas: sed ille qui peccat ex infirmitate, quae opponitur potentiae, peccat in patrem, & ille qui peccat ex ignorantia, quae opponitur sapientiae, dicitur peccare in filium, ergo ille qui peccat ex malitia quae opponitur bonitati, dicitur peccare in Spiritum sanctum.

Respon. Dicendum, quod de peccato in Spiritum sanctum multipliciter aliqui sunt locuti. Nam sancti doctores qui fuerunt ante Aug. Hil. Amb. Hieron. & Chrysostomum, dixerunt, quod peccatum in Spiritum sanctum dicitur, cum aliquis Spiritum sanctum blasphematur: siue Spiritus sanctus accipitur essentialiter, prout tota Trinitas potest dici etiam Spiritus sanctus: siue accipitur personaliter, secundum quod est tertia in trinitate persona. Et hoc satis conformiter videtur literae euangelij, unde haec quaestio habet originem. Nam cum Pharisei dicerent Christum esse Belzebub eijcere demonia, & diuinitatem Christi & Spiritum sanctum per quem Christus operabatur blasphemabant, attribuentes principi demonum, quod Christus virtute suae diuinitatis, aut per Spiritum sanctum operabatur. Unde & peccatum in Spiritum sanctum in euangelio contraponitur peccatum in filium, id est, quod est in humanitatem Christi. Sed quia dicitur quod peccatum in Spiritum sanctum non remittitur, neque in hoc saeculo, neque in futuro, sequi videtur quod blasphematum in Spiritum sanctum, vel diuinitatem Christi, numquam peccati remissionem habere possit, ut Aug. exponit in lib. de Verbo Domini: cum tamen Iudaeis & Hereticis blasphemantibus diuinitatem Christi & Spiritum sanctum, non denegetur baptismus, in quo datur remissio peccatorum, & ideo Aug. in libro de Seruone Domine

A **me** Domini in monte, peccatum in Spiritum sanctum videtur restringere ad eos, qui post agnitam veritatem & sacramentorum susceptionem, blasphemant Spiritum sanctum, non solum verbo, ut infideles, blasphemando ipsam personam Spiritus sancti: sed etiam vel corde in videtes veritati & gratia quae est a Spiritu sancto, vel etiam opere impugnant. Nec obstat quod Pharisaei, quibus Dominus talia loquebatur, infideles erant nondum fidei sacramentis imbuti: quia Dominus non intendebat dicere quod ipsi adhuc peccarent in Spiritum sanctum irremissibiliter, cum ipse subdat, Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum &c. sed intendebat eos monere ne blasphemando sicut faciebant, ad gradum irremissibilis peccati quandoque pervenirent. Sed contra hoc iterum obicit Aug. in lib. de Verb. Domini, quia Dominus non dicit quod ei qui peccaverit in Spiritum sanctum non fiat remissio in baptisate: sed quod non fiat remissio in hoc saeculo vel futuro quo cunque modo. unde hoc peccatum non videtur magis pertinere ad baptizatos, quam ad alios: cum tamen nulli peccati si poenituerit, in ecclesia poenitentia denegetur. & ideo hanc sententiam retrahat in lib. Retractionum, addens quod tunc solum impugnantur agnita veritas, & invidens fraternae gratiae, dicitur peccare in Spiritum sanctum, quoniam in hoc perseverat usque ad mortem, & ad huius evidentiam considerandum, quod ipse circa hoc dicit in lib. de Verb. Domini. dicit enim ibi attendendum esse, quod non omne quod in definita in Sacra scriptura proponitur, est univrsaliter accipiendum. Sicut quod dicitur Ioan. 17. Si non venissem & locutus es non fuisset, peccatum non haberent, non est sic intelligendum quasi nullum peccatum haberent: sed quia non haberent aliquod unum peccatum, quod commiserunt contemnendo predicationem, & miracula Christi. Sic ergo cum dicitur, Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum determinate, & similiter quod dicitur in Marco & Luca, Qui blasphemaverit in Spiritum sanctum &c. intelligendum est quod aliquo determinato modo blasphemaverit. Est autem attendendum, quod verbum contra Spiritum sanctum dicitur, non solum ore, sed et corde, & opere: & quod multa verba ad idem poenitentia unum verbum dicuntur, sicut frequenter legitur in Prophetis verbum, quod locutus est Dominus ad Isaiam & Hieremiam. Manifestum est autem quod Spiritus sanctus charitas est, per charitatem autem fit remissio peccatorum in Ecclesia: & ideo remissio peccatorum est effectus appropriatus Spiritui sancto, secundum illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Ille ergo dicitur loqui verbum irremissibile in Spiritum sanctum, qui corde, & ore, & opere sic remissioni peccatorum repugnat, ut in peccato perseveret usque ad mortem. & ideo secundum Aug. in impenitentia perseverans usque ad mortem, est peccatum in Spiritum sanctum. Sicut autem remissio peccatorum appropriatur Spiritui sancto, ita & bonitas: unde Magistri sequentes aliquo modo Aug. dixerunt, quod ille dicit verbum & blasphemiam in Spiritum sanctum, qui peccat ex malitia, quae contrariatur bonitati & Spiritui sancto. Sic ergo si loquamur de peccato in Spiritum sanctum secundum sententiam antiquorum sanctorum, vel et secundum sententiam Augustini. non omne peccatum ex malitia, est peccatum in Spiritum sanctum, sicut ex dictis potest esse manifestum. Si autem loquamur secundum dicta magistralia, quae non sunt cotemnedae,

A sic dici potest, quod proprie loquendo de peccato in Spiritum sanctum, non omne peccatum ex malitia, est peccatum in Spiritum sanctum. Ille enim ex malitia peccare dicitur, ut supra dictum est, cuius voluntas per se inclinatur in bonum aliquid, quod habet malitiam annexam: quod quidem contingit dupliciter. Nam & in rebus naturalibus dupliciter aliquid monetur, vel propter inclinationem, sicut graue deorsum, vel propter remotionem prohibentis, sicut aqua effunditur fracto vase. Sic ergo voluntas quandoque fertur per se in huiusmodi bonum, ex propria inclinatione habitus acquisiti: quandoque vero ex remotione eius, quod prohibebat a peccato, sicut spes & timor Dei, & alia dona Spiritus sancti, quibus homo retrahitur a peccato: unde proprie ille peccat in Spiritum sanctum, cuius voluntas ex hoc tendit in peccatum, quia abiecit huiusmodi Spiritus sancti retinacula: propter quod & desperatio & praesumptio, & obstinatio, & huiusmodi ponitur species peccati in Spiritum sanctum, ut patet per magist. 43. dist. 2. Sent. large tamen loquendo, etiam ille qui ex inclinatione habitus peccat, potest dici peccare in Spiritum sanctum: quia etiam ipse ex consequenti renitur bonitati Spiritus sancti.

B **A**d primum ergo dicendum, quod secundum sententiam antiquorum sanctorum patrum, peccatum in Spiritum sanctum est peccatum verbi, quo quis contra Spiritum sanctum blasphematur: secundum vero alias opinioniones, oportet dicere quod etiam est quoddam verbum, & cordis, & operis, quia & corde & opere aliquid dicimus, secundum illud 1. Cor. 2. Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto, id est corde, ore, & opere, ut glo. ibidem exponit.

C **A**d secundum dicendum, quod secundum expositionem antiquorum sanctorum, & et secundum expositionem magistralem, peccatum in Spiritum sanctum potest dici speciale genus peccati: dum tamen peccatum ex malitia accipitur proprie secundum quod aliquis peccat ex hoc, quod abiecit beneficia Spiritus sancti, quibus retrahitur a peccato: sed si accipitur peccatum ex malitia secundum quod est ex inclinatione habitus, sic non est speciale genus peccati: sed quaedam peccati circumstantia, quae potest in quolibet genere peccati inveniri: & similiter etiam est dicendum si peccatum in Spiritum sanctum sit finalis impenitentia, secundum expositionem Augustini.

D **A**d tertium dicendum, quod blasphemia in Spiritum sanctum secundum antiquos sanctos accipitur, pur est speciale peccatum oris, sed secundum Augustinum & Magistros continetur sub blasphemia omnis repugnatio ad dona Spiritus sancti, siue fiat corde, siue ore, siue opere.

E **A**d quartum dicendum, quod si alicui virtus concupisceret pro se, pro consideratione alicuius superioris momenti, ex hoc sequeretur ratio specialis virtutis. Sicut si alicui delectaretur in castitate propter amorem Dei, hoc pertineret ad virtutem castitatis: & similiter etiam si alicui concupisceret malitia propter contemptum spei vel timoris, hoc pertinet ad rationem specialium peccatorum, scilicet desperationis & praesumptionis, quae sunt species peccati in Spiritum sanctum.

F **A**d quintum dicendum, quod ratio illa procedit secundum intentionem Augustini sic autem peccatum in Spiritum sanctum, non est speciale genus peccati.

G **A**d sextum dicendum, quod desperatus qui dicitur peccare in Spiritum sanctum, putat suam malitiam exuperare bonitatem diuinam, non quantum ad opinionem, sic enim peccaret peccato infidelitatis: sed quia se habet ad

In isto art. art. 12. & 13. preceden.

Lib. 5. Sent. dist. 43.

In serm. 11. de ver. Do. tom. 10.

In serm. 11. de ver. Do. tom. 10.

bet ad modum ita putantis, inquantū ex considera-
tione suorum scelerū de diuina bonitate diffidit.

Artic. 15. &
17. p. 26.

AD SEPTIMUM dicendum, qd sicut supra dictū est,
aliquis potest dici ex malitia peccare, vno quidē modo,
sicut ex habitu inclinante, scilicet qd malitia dicitur habitus
virtuti oppositus. Nec verum est qd quicumque pec-
cat hoc modo, ex malitia peccet. Non enim quicumque
iniusta agit, iam habet habitum iniustitiae: cum homo
ex iniustus operationibus ad habitum iniustitiae perue-
niat, vt dicitur in 2. Ethic. Alio modo, potest intelligi qd
aliquis ex malitia peccet, quia vult bonum cui con-
iungitur malum, nec inclinatur ad illud ex aliqua
passione, vel ignorantia: & sic etiam manifestum est,
quod non omnis peccans, ex malitia peccat.

lib. 2. c. 4. &
2. 2. & 3. c.

AD OCTAVUM dicendum, quod malitia contracta
dicitur quaedam pronitas, quae ex corruptione fomi-
tis nobis inest ad mala agenda, & sic non accipitur
malitia, cum dicitur aliquis ex malitia peccare: sed
accipitur malitia pro malitia acta secundum quod
ipsa interior electio dicitur malitia, & sic intelligen-
dum est, quod semper cum aliquis peccat ex mali-
tia: est interior actus peccati qui dicitur malitia, ex
qua procedit exterior actus peccati.

In corp. art.

AD NONVM dicendum, quod peccatum quod fit
ex inclinatione habitus, habet quidem aliquam ra-
tionem vt possit dici peccatum in Spiritum sanctum:
sed & alijs modis peccatum in Spiritum sanctum acci-
pi potest, vt dictum est.

ARTICVLVS XV.

Utrum peccatum in Spiritum sanctum possit remitti.

QVINTODECIMO quaritur, verum peccatum in
Spiritum sanctum possit remitti. & videtur qd
non. Dicitur enim in Mat. 12. qd qui dixerit verbum con-
tra Spiritum sanctum non remittetur ei, neque in hoc
saeculo, neque in futuro. ergo peccatum in Spiritum
sanctum nunquam remittitur. Sed dicendum, quod
dicitur non remitti, quia de difficili remittitur.

In corp. art.

¶ 2 Sed contra est, quod dicitur Mat. 3. Qui bla-
spemauerit in Spiritum sanctum, non habet remis-
sionem in aeternum: sed reus erit aeterni delicti. Non
autem est reus aeterni delicti, cuius peccatum dimit-
titur, ergo peccatum in Spiritum sanctum nullo mo-
do remittitur.

lib. 1. c. 44.
paulo a pri-
cip. tom. 4.

¶ 3 Prat. Pro omni peccato quod dimittitur est oran-
dum; sed pro peccato in Spiritum sanctum non est
orandum. Dicitur enim in 1. Ioan. vlt. Est peccatum ad
mortem, non pro eo dico vt oret quis. ergo pecca-
tum in Spiritum sanctum nullo modo remitti potest.

¶ 4 Prat. Aug. dicit in lib. de Sermo. Domini in mo-
te, quod tanta est labes huius peccati, quod humi-
litem deprecandi subire non potest, sed cum ini-
tium peccati sit superbia, vt dicitur Eccl. 1. nullum
peccatum potest sanari, nisi per humilitatem: quia
contraria contrarijs curatur, ergo peccatum in spi-
ritum sanctum, non potest remitti.

Q. 26. tom. 4.

¶ 5 Prat. Aug. dicit in lib. 83. Quaestionum, qd pecca-
ta imbecillitatis & ignorantiae sunt venialia, non au-
tem peccatum malitiae: sed dicuntur venialia, quia
sunt remissibilia. ergo peccatum ex malitia, quod
est in spiritum sanctum, non est remissibile.

SED CONTRA est, quod dicitur Io. 12. quod omne
peccatum, & blasphemia remittetur hominibus.

In serm. 1. 1.
de verb. do-
a medio to-
39.

¶ 2 Prat. Nullus peccat ex eo qd non sperat se posse
proficui, qd est impossibile. Si ergo impossibile ef-
set aliquod peccatum remitti, desperans de remissione
illius peccati non peccaret, quod paret esse falsum.

¶ 3 Prat. Aug. dicit qd de nemine desperandum est,

quandiu est in via: sed nullum peccatum trahit homi-
nem extra statum vitae, ergo de nullo homine est despe-
randum, & sic omne peccatum est remissibile.

RESPOND. Dicendum, qd veritas huius quoniam ex pre-
missis potest esse manifesta. Si enim accipitur pec-
catum in Spiritum sanctum secundum acceptationem
Aug. sic planum est, quod peccatum in Spiritum
sanctum nullo modo remitti potest. Ex quo in homine
in peccato perseuerat vsq; ad mortem et ab ipso peccato
tentia, nullo modo, peccatum ei remittitur, loquendo
de peccatis mortalibus: secundum quae attenditur
impenitentia, quam Aug. ponit esse peccatum in Spi-
ritum sanctum. Sunt tamen aliqua peccata leuia
venialia, quae remittuntur in futuro saeculo, vt Greg.
dicit. Secundum autem alias acceptiones peccati
in Spiritum sanctum, non dicitur irremissibile, quae
videlicet nullo modo remittitur: sed quia remitti
difficiliter, & hoc dicitur duplici ratione. Primo quod
idem ex parte poenae, vt peccatum dicatur remissi-
bile, quod habet aliquam excusationem, vt minus de-
beat puniri: sicut calor dicitur remitti quando de-
minuitur, & hoc modo, peccatum quod ex igno-
tia, vel infirmitate committitur, dicitur esse remissi-
bile, quia ignorantia & infirmitas alleuant pecca-
tum: non autem malitia. Similiter etiam aliquae excu-
sationem habere videbantur, qui contra Christum
humanitatem blasphemabant, dicentes eum pot-
torem vini esse, quia ex infirmitate carnis eius stre-
uebantur ad blasphemandum: sed illi qui blasphemant
diuinitatem Christi, vel virtutem spiritum sancti
nihil excusationis habent, quod eorum pecca-
tum alleuet. Alio modo, potest dici irremissibile
quantum ad culpam. Ad cuius evidentiam conueni-
endum est, qd in rebus inferioribus aliquid impossi-
bile, per priuationem potentiae actus inferioris
licet non excludatur potentia diuina. Sicut dicitur
mus, qd Lazarus resurgere est impossibile subito
vita principio creato: non tamen per hoc excluditur
qd Deus eum resuscitare non possit. In eo autem
peccatum in Spiritum sanctum, abijciunt administrationem
missionis peccati, in quantum aliquis committit in Spi-
ritum sanctum & dona eius, quibus fit remissio pecca-
torum in ecclesia. & similiter ille qui peccat ex malitia
in inclinationem habitus, habet ignorantiam de
finis, per quem posset reduci ad bonum, vt supra dictum
est, & ideo secundum huiusmodi acceptiones, pec-
catum in Spiritum sanctum dicitur irremissibile: quia
ablata illa remedia, quibus homo iuuatur ad rem-
issionem peccati: non tamen est irremissibile, si con-
sideretur virtus diuinae gratiae tamquam actum pre-
cipuum, & status liberi arbitrii nondum constitutum
in malo, sicut principium materiale.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd intellectus est, qd
remitti in hoc saeculo neq; in futuro, dicitur
secundum sententiam Aug. & aliorum, sicut dicitur
est. Chryl. tamen facilius se expedit referens ad hoc
qd Iudaei pro blasphemijs in Christum illarum
erant poenam, & in hoc saeculo per Romanos, & Aug.

AD SECUNDUM dicendum, qd peccatum in Spiritum
sanctum dicitur aeternum delictum, quia quantum est de
nitatem habet: sed ex misericordia Dei finiri potest
cut & charitas dicitur nunquam excidere, quantum
de se, licet quandoque excidat ex vitio peccati.

AD TERTIUM dicendum, qd peccatum ad mortem
intelligi quo aliquis vsq; ad mortem perseuerat, &
pro tali non est orandum, quia suffragia non pro
damna

damnatis, qui sine poenitentia decedunt. Si autem intelligatur peccatum ad mortem. i. quod ex malitia committitur, sic non prohibetur quin aliquis pro eo oret: sed non quicumque quia non quicumque; est tanti meriti, ut orando ei gratiam impetrare possit, quia sanatio talium est quasi miraculosa: sicut si diceretur pro suscitacione mortui, non dico ut oret quis pro eo, id est quicumque: sed aliquis magni meriti apud Deum.

AD QVARTVM dicendum, quod verbum illud est intelligendum, quia tales de facili humiliari non possunt, non quod omnino non possint.

AD QVINTVM dicendum, quod veniale tripliciter dicitur. Vno modo, ex genere: sicut verbum otiosum dicitur peccatum veniale. Alio modo, ex euentu, sicut dicitur peccatum veniale motus concupiscentiae sine consensu. Tertio modo, dicitur veniale ex causa: quia, si habet causam veniae quae alleviat peccatum, & hoc modo, intelligendum est quod peccatum imbecillitatis & nescientiae sunt venialia: non autem peccatum industriae siue malitiae.

QVAESTIO IIII.

De Peccato originali.

In octo articulos diuisa.

¶ Primo, Enim queritur, utrum aliquod peccatum ex origine contrahatur.

¶ Secundo, Vtrum peccatum originale sit concupiscentia.

¶ Tertio, Vtrum originale peccatum sit in carne vel in anima, sicut in subiecto.

¶ Quarto, Vtrum peccatum originale per prius sit in potentia animae, quam in essentia.

¶ Quinto, Vtrum prius sit in voluntate, quam in alijs potentijs.

¶ Sexto, Vtrum deriuetur in omnes, qui seminialiter procedunt ab Adam.

¶ Septimo, Vtrum illi qui materialiter nascuntur ab Adam contrahant originale.

¶ Octauo, Vtrum peccata proximorum parentum transeat in posteris.

Vtrum peccatum aliquod ex origine contrahatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVAESTIO est de peccato originali, & primo queritur, utrum aliquod peccatum ex origine contrahatur, & vtrum quod non. Dicitur enim Eccl. 15. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quodcumque voluerit dabitur ei. Ex quo potest accipi, quod peccatum, quod est spiritus animae, in voluntate consistit: sed nihil quod homo contrahit ex origine sua, consistit in eius voluntate, ergo nullum peccatum contrahit homo ex sua origine.

¶ 1. Præ. Accidens non traducitur, nisi per traductionem sui subiecti: subiectum autem peccati est anima rationalis. Cum ergo anima rationalis non traducatur per originem, ut habetur in lib. de Eccl. dogmatibus, videtur quod neque aliquod peccatum per originem contrahatur. Sed dicendum, quod licet subiectum peccati non traducatur, traducitur tamen caro, quae est causa peccati.

¶ 3. Sed contra, Ad traductionem accidentis non sufficit traditio eius, quod non est sufficiens causa: quia ea posita, non ponitur effectus: sed caro non est sufficiens causa peccati, quia quatumcumque caro alliciat ad peccandum, in potestate tamen voluntatis est assenti-

re vel non assentire, & sic ipsa voluntas est sufficiens causa peccati: sed voluntas non traducitur, ergo traditio carnis non sufficit ad traductionem alicuius peccati.

¶ 4. Præ. Peccatum secundum quod nunc accipitur, est cui debetur pena & increpatio: sed nulli defectui ex origine contracto debetur increpatio & poena. Sicut enim dicit Phil. in 3. Eth. Si quis est caecus ex infirmitate non increpatur: increpatur autem si sit caecus ex ebrietate, ergo nullus defectus, qui ex origine contrahitur, habet rationem peccati.

¶ 5. Præ. Aug. in 1. de lib. ar. distinguit duplex malum, visum quod agimus, quod est malum culpae, & aliud quod patimur, quod pertinet ad malum poenae: sed omnis defectus qui est ex alio, habet rationem passionis. Nam passio est effectus illatioque actionis, ergo nihil quod contrahitur per originem ex alio habet rationem peccati: sed solum rationem poenae.

¶ 6. Præ. In lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur, Bona est caro nostra, utpote a bono Deo creata: sed bonum non est causa mali, sicut illud Matth. 7. Non potest arbor bona fructus malos facere, ergo peccatum originale non contrahitur per carnis originem.

¶ 7. Præ. Plus dependet anima a carne postquam ei est vnita, quam in ipsa eius vnitione: sed postquam anima iam est carni vnita, non potest infici a carne, nisi per suum consensum, ergo neque in ipsa vnitione, peccatum ergo originale non potest contrahi per carnis originem.

¶ 8. Præ. Si origo carnis vitiat peccatum causat in anima, quanto origo fuerit magis vitiat, tanto maius peccatum causabit: sed in illis qui nascuntur ex fornicacione magis est vitiat origo, quam in illis qui nascuntur ex legitimo matrimonio. Sequeretur ergo quod illi qui ex fornicacione nascuntur, maius peccatum contrahant nascendo, quod patet esse falsum, quia non debetur eis maior poena.

¶ 9. Præ. Si peccatum originale contrahitur per carnis originem, hoc non est nisi in quantum caro est corrupta. Aut ergo illa corruptio est moralis, aut naturalis: sed moralis esse non potest, quia corruptio nis moralis subiectum non est caro: sed anima. Similiter autem nec naturalis, quia sequeretur quod inficeret animam naturali actione, id est per qualitates actiuas & passiuas, quod patet esse falsum. Nullo ergo modo, peccatum contrahitur per carnis originem.

¶ 10. Præ. Defectus qui consecutus est ex peccato primi parentis est carentia originalis iustitiae, ut Ansel. dicit, & sic cum originalis iustitia sit quiddam spirituale, sequitur quod defectus praedictus sit etiam spiritualis. Corruptio autem carnis est quiddam corporale. Spirituales autem & corporales sunt diuersorum generum, & sic spirituale non potest causare effectum corporalem. Non ergo ex peccato primi parentis potuit causari corruptio in carne nostra, ex qua in nobis peccatum per originem transferretur.

¶ 11. Præ. Secundum Aug. peccatum originale est carentia originalis iustitiae. Aut ergo originalis iustitia conueniebat animae primi hominis naturaliter ex sua creatione, aut fuit donum superadditum ex diuina liberalitate. Si autem fuit anima naturalis, numquam eam amisisset peccando: quia ut Dionys. dicit 4. capite de di. no. data naturalia etiam in demonibus permanent, & sic etiam omnes homines originale iustitiam haberent: quia quod est naturale vni animae, est omnibus animabus naturale. & ita nullus nasceretur peccato originali, id est, cum carentia originalis iustitiae. Si autem fuit iustitia illa donum superadditum

Lib. 3. c. 1. a med. tom. 5.

Li. 1. in pri. lib. tom. 1.

Ca. 76. inter opera Aug. tom. 3.

In li. de conceptu virginali. ca. 2. & 26.

Ansel. in lib. de conceptu virgin. ca. 2. 3. & 26.

Cap. 4. p. 4. a medio.